

ŞEYHÎ'NİN ESERLERİNDE HAYVAN ADLARI ANIMAL NAMES IN SHEIKH'S WORKS

ABDULKADİR KORKMAZ

Doktorant, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Ph.D. Student, Istanbul Aydın University, Institute of Graduate Education, Dep. of Turkish Language and Literature

abdulkadirkorkmaz@stu.aydin.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0001-6990-3169>

Atıf / Citation

Korkmaz, A. 2021. "Şeyhî'nin Eserlerinde Hayvan Adları". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute*. 71, (Mayıs- May 2021). 123-162

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 04.01.2021
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 17.01.2021
Yayın Tarihi-*Date Published* : 15.05.2021
 : <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4468>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by *iThenticate* programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-71, Mayıs-May 2021 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851

www.turkiyatjournal.com

<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

ŞEYHÎ'NİN ESERLERİNDE HAYVAN ADLARI ANIMAL NAMES IN SHEIKH'S WORKS

ABDULKADİR KORKMAZ

Öz

Türk kültür ve medeniyetinin en önemli unsurları arasında hayvanlar yer almaktadır. Bu bağlamda Türk edebiyatında yer alan birçok eserde hayvanlardan söz edilmiştir. Klasik Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden Şeyhî'nin eserleri içerisinde de azımsanamayacak ölçüde hayvan adları ve hayvanlarla ilgili çok sayıda sosyal, kültürel öğeye yer verilmiş, hayvanlarla ilgili çok sayıda benzetme yapılmıştır. Bu çalışmada Şeyhî'nin 'Dîvân'ı ile 'Hamâme' ve 'Hüsrev ü Şîrîn' mesnevîlerinde yer alan hayvanların adları tek tek tespit edilmiştir. Bu hayvanların adlarının hangi eserde kaç kez geçtiği beyit numaraları verilerek gösterilmiştir. Ayrıca her farklı hayvan adı için örnek bir beyit verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyhî, Dîvân, Hüsrev ü Şîrîn, Hamâme, Hayvan Adları

Abstract

Animals are among the most important elements of Turkish culture and civilization. In this context, animals are mentioned in many works in Turkish literature. In the works of Sheikhî, one of the most important poets of Classical Turkish Literature, a considerable amount of animal names and many social and cultural elements about animals were included, and many analogies were made about animals. In this study, the names of the animals in the "Khamâme" and "Khusraw and Shirin" mathnawis and "Diwan" of Sheikhî were determined one by one. The number of times the names of these animals are mentioned in which work is shown by giving couplet numbers. In addition, a sample couplet is given for each different animal name.

Key Words: Sheikhî, Diwan, Khusraw and Shirin, Khamâme, Animal Names

Structured Abstract

The works of Sheikhî, who was one of the significant names in the field of Old Anatolian Turkish at the end of the 14th and the beginning of the 15th century, have an extensive vocabulary in terms of animal names. These animal names are sometimes used in the real sense, sometimes in mythological or religious sense, sometimes as a horoscope for the purpose of simile. In this respect, the works of Sheikhî are worth examining in terms of revealing the vocabulary of the animal names of the Old Anatolian Turkish Period.

In this article, the names of the animals in Sheikhî's "Diwan", "Khusraw and Shirin" and "Kharnâme" masnawis were determined. The numbers of all couplets in the works, in which the names of animals are mentioned, are shown one by one. Then, for each animal name, a sample couplet is given. Halil Bilekin did critical edition by seeing the eight copies of Diwan, Tuğba Tülübaş worked on the Mathnawi of Khusraw and Shirin number 1173 in Ali Emîrî Efendi National Library, Mehmet Kanar did "A Verse Translation Essay About the Kharnâme of the Sheikhî" for Kharnâme. The article that I wrote was based on the abovementioned works.

In the study conducted on Sheikhî's Khusraw and Shirin and Kharnâme mathnawis and Diwan, it was determined that a total of 131 animal names were used. 39 of these names are of Arabic origin, 55 of them are of Persian origin, and 37 of them are of Turkish origin. It has been observed that the use in three languages for some animals is present in the work.

While 125 of the animal names in Sheikhî's works are real animal names, the remaining 6 are of religious or mythological nature.

While classifying the real animals in this study, since horses and pack animals have a special place in Turkish culture, a distinctive title was given for these animals apart from the category of herbivores. Besides this, titles such as birds, predators, reptiles, arthropods, aquatic beings and rodents have also been given.

There are 38 animal names under the title of Birds in Sheikhî's works. 16 different names have been made for Horses. There is a total of 8 animals under the title of the Pack animals, 23 animals in the category of Herbivorous animals, 15 animals under the title of Predators, 8 animals under the title of Reptiles, 12 animal names in the Arthropod category, 3 animal names in the category of Aquatic creatures. Finally, there are 2 animal names under the title of Rodents. Apart from real animals, there are 6 animals with mythological or religious characteristics.

The number of real animal names used by Sheikhî in his Diwan is 57 and it is mentioned 198 times in total. However, only 5 animals with mythological or religious qualities used by Sheikhî in his Divan, and it goes on 14 times in total.

The number of real animal names used by Sheikhî in the mathnawi of Khusraw and Shirin is 116 and it is mentioned a total of 707 times. Similar to his Divan, the number of animals with mythological or religious qualities used by Sheikhî in the mathnawi of Khusraw and Shirin is 5 and it is stated 43 times in total.

The number of real animal names used by Sheikhî in the Kharnâme mathnawi is 14, and it is mentioned 38 times in total.

Some animal names that have been used in today's Turkey, were seen as unchanged or used by undergoing little change in Turkish Sheikhî's works.

The animals, whose names are used by Sheikhî in his works, are recognized in Asia, Africa and Europe, the continents known as the old world. Animals such as elephants, lions and tigers, which have large habitats in Africa and the Indian peninsula, are found in Sheikhî's works. However; Because many animal species such as turkey, anteater, bison, llama, kangaroo and koala living in distant continents such as America and Australia, the names of these animals didn't take place in the works of Sheikh.

Animals have always had a vital function in the lifestyles of the Oghuz tribes from the Central Asian steppes to the Anatolian geography. It is known that especially horses and pack animals had a key role in social life. Animals such as cows, sheep and goats were used in a wide range from meeting their basic food needs to clothing needs in the Oghuz tribes, who continue their livelihood with agriculture and animal husbandry in Anatolia. Moreover, hunting, Anatolian Turks adopted from Central Asia, can be described as a traditional activity. Furthermore, it is thought that Anatolian wildlife was much richer in the 14th and 15th centuries compared to today in terms of the species it holds. Because Sheikhî grew up in such a natural environment, it is quite expected that his works are rich in animal names.

Giriş

Bir dilde yer alan hayvan adları o dilin mevcut söz dağarcığı içerisinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Anadolu'yu yurt edinen Oğuzların 13 ila 15. yüzyıllar arasında ilk defa kendi lehçeleri üzerine inşa ettikleri bir yazı dili olan Eski Anadolu Türkçesi de söz dağarcığında bulunan hayvan adlarının çeşitliliği ve zenginliği ile dikkat çekmektedir.

Tarihsel süreçlere baktığımız zaman Orta Asya Türk sanatının hayvan tasvirleri üzerine inşa edildiği görülmektedir. Bu sanat anlayışının kökenleri MÖ 8.yy'dan MS 3. yy'a kadar Asya'da egemenlik tahsis etmiş olan Saka yahut İskit kavimlerine dayanmaktadır. Sakalar, her türlü eşyaya hayvan figürü tasviri uygulamışlardır. Özellikle kılıç gibi bazı eşyaların tutulan kısımlarının kurt başlarından oluşması dikkat çekicidir (Togan, 1986a: 28). "Çin'in kuzeybatısından Tuna Irmağı'na kadar çok geniş bir sahadan elde edilen kurgan buluntuları, İskit ve Hunlardaki sanat anlayışının benzerliğini göstermeleri bakımından önem taşımaktadır. Bu sanat eserlerinin temeli hayvan betimlemesine dayalıdır." (Durmuş, 2002: 925). Altay ve Tanrı Dağları çevrelerinde Sakalara ait sanat eserlerinde görülen hayvan figürleri elbette hem Türkler hem de diğer kavimler için örnek teşkil edecektir. Bu konuyla ilgili olarak Barovka, sanat eserlerinde hayvan üslûbunun çıktığı yer olarak Altay bölgesini işaret etmiştir (Diyarbakirli, 1972:7). Çok sayıda mağara ve kaya üzerinde de bulunan hayvan tasvirleri ve adları daha sonra Türk destanlarında ve *Orhun Abideleri* başta olmak üzere birçok eserde kendisine yer bulmuştur (Mert, 2007:297-302).

Orhun Abideleri'nde yer alan hayvan adları, Türklerin yaşam biçimine ait önemli sahneler de sunmaktadır. *Tonyukuk Yazıtı* güney yüzündeki ilk satırda yer alan "*Keyik yiyü tabışgan yeyü olurur ärtimiz.*" (Tekin, 2003:222) ifadesi Türklerin yaban hayvanları ve tavşan yiyerek yaşadığını ortaya koymaktadır.

Hayvan adları kullanılarak yapılan benzetmeler de en eski Türk yazılı eserlerinden olan *Orhun Abideleri*'nde kendisine yer bulmuştur. *Kül Tigin Yazıtı* doğu yüzü on ikinci satırda yer alan: "...kanım kagan süsi böri teg ermiş (babam hakanın askerleri kurt gibiymiş.)" (Tekin, 2008:26-27) ifadesi bunun en güzel örneklerindedir.

Maniheizm inancına geçen Uygurlar'a ait 9. yy'da runik harflerle yazılmış bir fal kitabı olan *Irk Bitig*, hayvan adları açısından oldukça zengin bir malzeme taşımaktadır. *Irk Bitig*'de yer alan hayvan adlarıyla ilgili Erman Aydoğanlar'ın 2012 yılında yapmış olduğu bir çalışma bulunmaktadır. Aydoğanlar'ın yapmış olduğu tespite göre eserde 37 tane farklı hayvan adı geçmektedir. Bu hayvanların adları şu şekildedir: *adğır "aygır", adığ "ayı", amğa "yaban keçisi", at "at", bars "pars, kaplan, leopar", bi "kısarak", boymul*

toğan “bir tür doğan”, böri “kurt”, buğra “erkek deve”, buzağı “buzağı”, çekik “toygar kuşu”, elik “erkek ceylan”, iñek “inek”, iñen “dişi deve”, kara kuş “kartal”, kekük “bir tür doğan veya kartal”, kiyik “yaban hayvanı, geyik”, koñ “koyun”, kuğu “kuğu”, kulun “tay”, kumursğa “karınca”, kuş “kuş”, kuzğun “kuzgun, kara karga”, öküz “öküz”, sıgun “erkek geyik”, tabışğan “tavşan”, tebe “deve”, tuğ “doru; doru at”, tilkü “tilki”, titir “dişi deve”, toğan kuş “doğan”, toñuz “domuz”, turña kuş “turna”, üpgük “ibibik, hüthüt kuşu”, yargun kiyik “bir geyik türü”, yılan “yılan”, yunt “at” (Aydoğanlar, 2012:27-28).

Budist Uygurlar’a ait çeviri dînî metinlerde de çok sayıda hayvanlarla ilgili hikâyelere rastlanılmaktadır. Aç Pars hikâyesi bunun en güzel örneklerindedir. Hikâyede vahşi hayvanlarla ilgili şu ifade dikkat çekicidir: “barsnıñ, irbizniñ, manınıñ, arslannıñ, böriñiñ, tilküniñ aşı ärsär: yalañuz yındam isig ät ðan äriür.” (Von Gabain, 2007:243). (Kaplanın, porsuğun, vaşağın, arslanın, kurdun, tilkinin yiyeceği ise yalnız tamamıyla sıcak et ve kandır.)

Türkçenin ilk sözlüğü olan Kaşgarlı Mahmud’un hazırlamış olduğu *Dîvânü Lüğati’t-Türk*’teki manzum parçalarda çok sayıda hayvan adına rastlanılmaktadır. Ayrıca av ve avcılıkla ilgili Türkçe beyitler bulunmaktadır: “Çağrı alıp, arkun münüp, arkar yeter/ Awlar keyik, taygan ıdıp, tilkü tutar.” (Şahini alıp, küheylân atına biner ve dağ keçilerine yetişir. Yaban hayvanları avlar, tazı salıp tilkiyi yakalar.) (Tekin, 2017: 71).

Mesnevî formatında yazılmış ilk eser olan Yûsuf Has Hâcib’in *Kutadgu Bilig* adlı eseri de çok sayıda hayvan adı barındırmaktadır. *Kutadgu Bilig*’de yer alan hayvanlarla ilgili Deniz Abik’in 2009 yılında yapmış olduğu bir çalışma bulunmaktadır. Abik’in tespitlerine göre eserde 92 adet hayvan adı bulunmaktadır. Eserde genel bir ad olan kuşun dışında 32 farklı kuş adına 46 defa rastlanılmıştır. Eserde 20 farklı yük hayvanının adı toplamda 80 kez geçmiş, 11 farklı av ve yaban hayvanı ise 24 kez kullanılmıştır. 11 kez geçen ehli hayvan adları ise toplamda 55 kez kullanılmıştır. 8 ayrı vahşi hayvan adı ise eserde toplam 37 kez geçmektedir. Sinek ve böcek adlarının kullanımı toplamda 12, kürk hayvanları 8, sürüngen adları toplamda 15, deniz canlıları ise yalnız 1 kez kullanılmıştır (Abik, 2009:30).

Türk edebiyatında tasavvufî anlayışın ilk olarak görüldüğü eserlerden Ahmed Yesevî’nin *Dîvân-ı Hikmet*’i de hayvan adları açısından zengin bir malzeme sunar. Bu sefer eserde, tasavvufî hikmetlerin işlenişinde bir yöntem olarak hayvanların kullanıldığı örnekler görülmektedir. Elbette bu yöntem başta Yûnus Emre olmak üzere Anadolu sahasında tasavvufu konu alarak eserler ortaya koyacak olan şairleri de etkileyecektir. *Dîvân-ı Hikmet*’teki hayvanlarla ilgili ifadelere şu dördüğü örnek olarak gösterebiliriz: “Eldin kaçıp tağ çölini kılğay vatan/ Çöller ara hemrahları zağ u zağan/ Keter bolsa çorak dikenni aña kefen/ Türlük vahşi hemrah kılıp yörür bolğay. (Yurdundan, çevresinden kaçıp dağları, çölleri yurt edinir. Çöller içinde yol arkadaşları karakarga ve çaylaktır. Gider olsa çorak dikenini ona kefen olur. Türülü yabanî hayvanları yol arkadaşı edinip yürür.)” (Rıdvanoglu, 2016: 366).

Eski Anadolu Türkçesi eserleri, hem içerisinde bulunduğu Anadolu coğrafyasının zengin yaban hayatından hem de Oğuzların Anadolu’ya gelmeden önceki Orta Asya bozkır göçebe ve yaban hayatından izler taşımaktadır. Aynı zamanda bu eserlerdeki birçok mitolojik ve tasavvufî anlatımlar hayvan hikâyeleri vasıtasıyla sağlanmıştır.

Ayrıca hayvan adlarının benzetme amacıyla kullanıldığı da görülmektedir. Burç adlarından bazılarının hayvan adı olması da dikkat çekicidir.

Anadolu'yu yurt edinen Türkler, Orta Asya'dan birçok gelenek ve kültürü de beraberlerinde getirmişlerdi. Hayvanların sanat figürü olarak kullanılması geleneği de Türk boylarıyla beraber gelmiştir. Altay ve çevresindeki kazılarda bulunmuş olan Kiselev, Sakalar'a ait koç ve koyun heykelli mezarlara rastlamıştır. 13.yı'dan itibaren Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenlerinin bu geleneği yeniden canlandırıp Anadolu'nun doğusundan günümüz Azerbaycan topraklarının bir kısmını da içine alacak kadar geniş bir alanda mezar taşlarına koç tasvirleri uyguladığı görülmektedir (Bağırılı, 2014: 54-55). Göktürk ve Uygur devletlerinde hükümdarın simgesi olarak kullanılan kartal figürü ise İslâmiyet'in kabulünden sonra güç ve iktidarın sembolü olarak Selçuklularda kullanılmaya devam etmiştir (Çoruhlu, 2002:133-134).

Anadolu sahasındaki destanlar ve halk hikâyeleri de hayvan adları açısından oldukça zengin malzeme sunmaktadır. Bu hikâyelerden en önemlisi kuşkusuz *Dede Korkut* hikâyeleridir. Göçebe Türk kültüründe hayvanların ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermesi açısından *Dede Korkut* ayrı bir öneme sahiptir. Orhan Şâik Gökyay, *Dede Korkut* hikâyelerinde yer alan hayvanlar için bir tasnif çalışması da yapmıştır: "1) Uçarlar: Kuğu Kuşları, Turna, Turaç, Keklik, Kaz, Saksığan, Çalkara Kuş, Turgay. 2) Yürürler: a) Evcil Yürürler: Kedi, Sığır, İnek ve Buzağı, Dana, Keçi, Erkeç, Teke, Koyun, Koç, Kuzu, Toklu, Şişlik, Domuz, Deve, Maya, Buğra, Köpek, Tazı, At. I. İnançlarda At II. Efsanelerde ve Destanlarda At III. Halk Edebiyatında At. b) Evcil Olmayanlar: Yabaniler ve Yırtıcılar, Kulan, Geyik, Sığır, Tavşan Kaplan, Arslan, Kurt, Yılan, Ejderha, Börtü Böcek, Bögelek, Pire, Bit, Sinek" (Gökyay, 1973: CDXIII-CDLI).

Anadolu'daki ilk mensur halk hikâyelerinde de hayvanlarla ilgili zengin bir söz malzemesi olduğu görülmektedir. Bu döneme ait mensur halk hikâyelerine örnek olarak *Hamzanâme* metinleri gösterilebilir. Toplamda 72 cildi bulunan bu eserlerin her bir cildinde çok sayıda hayvan adı bulunmaktadır. Örnek olarak bir cildi ele alacak olursak sadece 20. cildinde 24 ayrı hayvanın adı toplamda 271 defa geçmiştir. Eserde askerlerin savaşırken at dışında file hatta gergedana binmeleri ise dikkat çekicidir. *Hamzanâme*'nin 20. cildinde geçen hayvan adları şu şekildedir: *ahû, arslan, 'aşkar, at, bebr, deve, eşter, fil, gergedân, hîmâr, izmarit balığı, kaplan, katır, koyun, köpek, kuş, kuzu, neheng, pars, peleng, pîlser, şahin, şîr, tomuz* (Korkmaz, 2018:21-22).

Anadolu'da tasavvufi ekolün temsilcilerinden olan Yûnus Emre'nin eserlerinde de hayvan adlarına rastlanılmaktadır. Bu hayvan adları kimi zaman gerçek hayvan adı olurken kimi zaman da mecâzî ya da teşbih amaçlı olarak kullanılmıştır. Yine Ahmed Yesevî'de görüldüğü gibi tasavvufi meselelerin anlatılmasında yöntem olarak hayvanların kullanıldığı da görülmüştür. Yûnus Emre'nin *Dîvân*'ında kullandığı hayvan adlarıyla ilgili olarak 1991 yılında Ahmet Buran'ın yapmış olduğu bir çalışma bulunmaktadır. Buran'ın tespitlerine göre Yûnus *Dîvân*'ında 56 farklı hayvanın adı toplam 202 defa geçmektedir (Buran, 1991:119).

Anadolu'da yazılan mesnevîler de hayvan adları açısından oldukça fazla malzeme taşımaktadır. 1350 yılında Hoca Mes'ûd tarafından Farsça'dan Türkçe'ye uyarlanan *Sühyl ü Nevbahâr*'ı bu eserlere örnek olarak gösterebiliriz. Bu eserde yer alan hayvan adlarıyla ilgili 2012 yılında Ömer Karpuz ve Zeliha Gaddar'ın ortak olarak yapmış

oldukları bir çalışma bulunmaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre mesnevîde 96 hayvanın adı toplamda 606 kez kullanılmıştır. En sık kullanılan hayvan adları 191 defayla at, 53 kez kuş, 30 kez arslan, 25 kez it ve 20 kez de tavar olmuştur (Karpuz ve Gaddar, 2012: 58).

14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında Eski Anadolu Türkçesi sahasında eser vermiş olan önemli isimlerden biri olan Şeyhî'nin eserleri de hayvan adları bakımından zengin bir söz varlığına sahiptir. Bu hayvan adları kimi zaman gerçek anlamda kimi zaman mitolojik ya da dînî anlamda kimi zaman teşbih amacıyla kimi zaman da burç adı olarak kullanılmıştır. Bu açıdan Şeyhî'nin eserleri, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi hayvan adlarının söz varlığının ortaya konulması bakımından incelenmeye değerdir.

Bu makalede Şeyhî'nin '*Dîvân'ı* ile '*Hüsrev ü Şîrin*' ve '*Harnâme*' mesnevîlerinde yer alan hayvanların adları tespit edilmiştir. Hayvanların adlarının geçtiği eserlerdeki tüm beyitlerin numaraları tek tek gösterilmiştir. Ardından hayvanın adının geçtiği örnek bir beyit verilmiştir. Bu makale hazırlanırken Halit Biltekin'in mevcut sekiz *Dîvân* nüshasını görerek hazırladığı tenkitli metin, Tuğba Tülübaş'ın çalışmış olduğu Ali Emîrî Efendi Millet Kütüphanesi'nde yer alan 1173 numaralı *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsi ve *Harnâme* için Mehmet Kanar'ın "*Şeyhî'nin Harnâmesi Hakkında Bir Manzum Çeviri Denemesi*" adlı çalışması esas alınmıştır.

1. Kuşlar

1.1. 'Andelîb (a)/ Bülbül (f)/ Hezâr (f)/ Hezârân(f):

Sesinin güzelliğiyle meşhurdur. Klasik Türk edebiyatında gül, sevgiliyi temsil ederken bülbül ise aşığı sembolize etmektedir.

Harnâme'de 'andelîb sözcüğüne rastlanılmamıştır. *Hüsrev ü Şîrin'de* ise iki yerde geçmektedir. Bu beyitlerin numaraları şu şekildedir: 776, 6287.

776 gel iy cân gülşeninüñ 'andelîbi
cihân butsânınuñ murğ-i ğarîbi (Tülübaş, 2017: 72)

6287 lebün cân derd-mendinüñ şabibi
dilün cennet gülünün 'andelîbi (Tülübaş, 2017: 470)

Dîvân'da ise 'andelîb sözcüğü yedi yerde geçmektedir. Bu beyitlerin numaraları şu şekildedir: K.III/3¹, K.XIV/9, T.I/2-1², G.XXXVI/9³, G.LXXII/4, G.CXXV/7, G.CLXXXIV/1.

1 sâķi şarâb şun ki gönül hummı cüş ider
cân 'andelîbi ten kâfesinde hurüş ider (Biltekin, 2018:61)

Bülbül sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde toplam 39 defa geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 688, 777, 981, 1268, 1462, 1707, 1712, 1758,

¹ Kaside

² Terci-i bent

³ Gazel

1855, 2126, 2883, 2886, 2891, 2905, 3011, 3072, 3095, 3099, 3205, 3238, 3239, 3293, 3293, 3336, 3387, 3855, 3955, 4267, 4944, 4999, 5305, 6072, 6117, 6120, 6121, 6186, 6360, 6508, 6548.

6548 girüp bostâna ol mestâne **bülbül**
gül ile şeker eyledi tenakkül (Tülübaş, 2017: 488)

Bülbül sözcüğü *Dîvân*'da toplam 40 defa geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: K.VIII/29, K.IX/5, K.IX/13, K.IX/22, K.IX/48, K.X/7, K.X/15, K.XIII/12, K.XIII/21, K.XIV/8, T.I/3-3, T.III/1-9, T.III/2-12, T.IV/2-6, G.IV/1, G.IV/4, G.XIX/1, G.XXVI/7, G.XXVIII/3, G.XL/5, G.XLIII/1, G.LXI/3, G.LXXV/1, G.LXXVIII/1, G.LXXXIX/2, G.XCI/5, G.CII/4, G.CX/2, G.CXLIX/4, G.CLII/4, G.CLV/3, G.CLVI/3, G.CLVIII/2, G.CLXIII/6, G.CLXXIV/1, G.CLXXIV/6, G.CLXXXI/5, G.CLXXXIII/3, G.CLXXXVI/4, G.CLXXXVIII/6.

4 **bülbül** bigidür kim gül ü gülzâra kavuşdı
tütj gibidür kim şekeristâna irişdi (Biltekin, 2018:187)

Hezâr sözcüğü bülbül anlamında *Hüsrev ü Şîrin*'de üç yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 2729, 2883, 5965.

5965 **hezâr** âhû-bere êrdi çemen-gir
bu sebz-istâna ağızları pür-şîr (Tülübaş, 2017: 446)

Hezâr sözcüğü bülbül anlamında *Dîvân*'da iki yerde geçmektedir. *Harnâme*'de ise hezâr sözcüğüne rastlanmamıştır. *Dîvân*'da geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: G.CX/2, G.LXXXV/3.

2 Bülbülü var ola **hezâr** ol gülün
Bâgda destân yaluñuz ben degül (Biltekin, 2018:145)

Bülbüller anlamına gelen Farsça hezârân sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de tek bir yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numarası şu şekildedir: 1344.

1344 sözinde biñ şeker tuzında bin nâz
hezârân 'izz ü nâz ile êtdi âvâz (Tülübaş, 2017: 109)

Hezârân sözcüğü bülbül anlamında *Dîvân*'da ve *Harnâme*'de geçmemektedir.

1.2. Bayğuş/Baykuş:

Bu kuş, harap ve yıkık yerleri mesken tutması ile meşhurdur. *Dîvân*'da ve *Harnâme*'de baykuş sözcüğüne rastlanılmamıştır. *Hüsrev ü Şîrin*'de ise üç yerde geçmektedir. Baykuş sözcüğü 4245 ve 5047 numaralı beyitlerde, baykuş sözcüğü ise 5936 numaralı beyitte yer almaktadır.

5047 gècesi qarğanuñ **bayğuşa** gündür
eşegün ölümü ile düğündür (Tülübaş, 2017: 379)

5936 benem **baykuş-layın** vîrân içinde
demür bigi bu taş zindân içinde (Tülübaş, 2017: 444)

Büm sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* beş yerde geçmektedir. Fakat buralarda baykuş anlamında değil Farsça yurt, memleket anlamlarında kullanılmıştır.

2239 çeri çekmişdi şâma kayşer-i rûm
ki evvel andan alınmışdı ol **büm** (Tülübaş, 2017: 173)

1.3. Bâz (f):

Doğan. Avcı ve yırtıcı bir kuştur. *Hüsrev ü Şîrin'de* altı yerde, *Dîvân'da* ise tek bir yerde geçmektedir. Bu sözcük *Harnâme'de* bulunmamaktadır.

Hüsrev ü Şîrin'de geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 678, 1605,1606, 3237, 3286, 5942.

1606 dedî ger biz uqâb ü **bâz** olavuz
ve yâhüd yel ile hem-râz olavuz (Tülübaş, 2017: 128)

Dîvân'da geçtiği kasidenin numarası şu şekildedir: K.VIII/19.

19 kılsañ 'adû şikârın per döke **bâz**-ı eşheb
gelseñ vera' sözine pend ala İbn-i Edhem (Biltekin, 2018:37)

1.4. Dürrâc (a):

Turaç kuşu. *Harnâme'de* ve *Dîvân'da* dürrâc sözcüğüne rastlanılmamıştır. *Hüsrev ü Şîrin'de* ise bir yerde geçmektedir.

2884 bu remzi derc eder zikrine **dürrâc**
ki yummadın gözün dehr eli tûr aç (Tülübaş, 2017: 220)

1.5. Ebâbil (a)

Bir çeşit dağ kırlangıcı. Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Hüsrev ü Şîrin'de* elli altıncı beyitte bulunmaktadır.

56 geh eyler peşşe-nişin tiğ-i düşmen
geh atdurur **ebâbile** filâhen (Tülübaş, 2017: 33)

1.6. Fâhte (a):

Yaban güvercini. Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Dîvân'da* CLI/7 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

7. eline cām alup Şeyhî seni medh itse gülşende
surâhî zikr ider kûl kûl çağırur **fâhte** gû gû (Biltekin, 2018:168)

1.7. Gügercin/ Güvercin/ Kebüter (f):

Güvercin sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 1609 numaralı beyitte yer almaktadır.

1609 **güvercin** êtdi burcından çü pervâz
eger pîrüz rûz isek gelür bâz (Tülübaş, 2017: 128)

Gügercin sözcüğü ise *Hüsrev ü Şîrin'de* 6551 ve 2807 numaralı beyitte yer almaktadır.

6551 geh uçğup şehüñ elden toğanı
gügercinden diledi döke kıanı (Tülübaş, 2017: 489)

Kebüter sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* CLXXVIII/4 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

4. gönülüm **kebüterine** bir dâne saçdı hâlülñ
kim çarñ urur mu'allak hoş mürğ imiş hevâyî (Biltekin, 2018:182)

Kebüter sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* iki yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 5028, 5533.

5533 urup pervâz şehbâz-ı sebük-per
cihânda kıomadı kebk ü **kebüter** (Tülübaş, 2017: 415)

1.8. Ğurâb (a)/ Karga/ Zağ (f):

Karga anlamına gelen Arapça ğurâb sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Dîvân'da* XII/1 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

1. bir dün ki per bırakmış idi beyza-i **ğurâb**
tāvüs-ı çarñ açmış idi şeh-per-i 'uqâb (Biltekin, 2018:45)

Karga ise hem *Dîvân'da* hem *Hüsrev ü Şîrin'de* hem de *Harnâme'de* yer almaktadır. Karga sözcüğü *Dîvân'da* CLXXXVIII/6 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

6. **karga** şekker kemüre yürkiye tütî muhtâc
bülbüle cevr ü güle hâr zihî devr zihî (Biltekin, 2018:188)

Karga sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* üç yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 6509, 4889, 5047.

6509 dedit bu mâh mı yâ ejdehadur
dirîğâ **karga** mı yâhüd hümâdur (Tülübaş, 2017: 486)

Karga sözcüğü *Harnâme'de* ise kırk altı numaralı beyitte yer almaktadır.

46 **kargalar** dirnegi kulağında
siñegün seyri gözi yağında (Kanar, 2018: 24)

Karga anlamına gelen Farsça zâğ sözcüğü *Dîvân'da* CLXXXIII/3, LXXII/4, LXXII/6, IX/5 ve CLV/3 numaralı gazeller ile V/27 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

3. velî bî-çâre bülbül zâr u tenhâ
muķim itmîşler ol gülzâra **zâğ** (Biltekin, 2018:185)

Zâğ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 2841, 4233, 1758, 2839, 2840 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2841 budur hüd âşyân-ı dehrün işi
ki geh tāvüs geh **zâğ** olur işi (Tülübaş, 2017: 217)

1.9. Horös (f):

Horoz. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 5426, 5383 ve 5384 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5383 işitdük gül nice çün kese rāh
horös eydür bucağından 'ale'llāh

5384 ne géceydi ol ki bunca dıv olup hır
çıkarmazdı **horös** āvāz-ı tekbir (Tülübaş, 2017: 404)

1.10. Hüdühüd (a):

İbik ya da çavus kuşu. Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. *Harnâme'de* bu sözcüğe rastlanmamaktadır. Hüdühüd sözcüğü *Dîvân'da* XXV/4 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

4. **hüdühüdün** hayretini Āşaf-ı cem-ğadre yitür
nâlesin mürçenün sem'-i Süleymân'a irür (Biltekin, 2018:100)

Hüdühüd sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 57 ve 2923 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2923 varup **hüdühüd** bigi keşf eyle rāzı
qarincadan yetür söz ü niyāzı (Tülübaş, 2017: 223)

1.11. Kaz:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 3822, 4525 (2), ve 2309 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

4525 kılur her cins hem cinsiyle pervāz
hümā ile hümā vü **kaz** ile **kaz** (Tülübaş, 2017: 341)

1.12. Kebk (f)/ Keklik:

Keklik anlamına gelen Farsça kebk sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 924, 5533, 2082 ve 1340 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5533 urup pervāz şehbāz-ı sebük-per
cihānda qomadı **kebk** ü kebüter (Tülübaş, 2017: 415)

Keklik sözcüğü ise *Hüsrev ü Şîrin'de* 3296, 5806 ve 6552 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

6552 gehı eyledi **keklik** şıve vü nāz
geh êtdi şıne-i şehbāza pervāz (Tülübaş, 2017: 489)

1.13. Kelāğ (f):

Yaban kargası, kuzgun. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 4267 numaralı beyitte geçmektedir.

4267 olur bülbüllerün maħbübı gül-şen
kelāğun çife mıknaşısun āhen (Tülübaş, 2017: 322)

1.14. Kerkes (a):

Akbaba anlamına gelen Arapça kerkes sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 3667, 3693, 5942 ve 6442 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

3667 yaşar **kerkes** kem-âzâr olduğüçün
toğañ tırmaz ziyân-kâr olduğüçün (Tülübaş, 2017: 278)

1.15. Kumrı (f):

Kumru. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde geçmektedir. Kumrı sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* X/15 ve XIII/21 numaralı kaside beyitlerinde geçmektedir.

15. **kumrı** nevâsı bu ki "henâ 'işü men şafâ"
bülbül şadâsı bu ki "elâ eyyühe'l-ümem" (Biltekin, 2018: 42)

Kumrı sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1268, 2885, 2905 ve 2940 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

1268 nevâ-yı **kumrı** vü âvaz-ı bülbül
şalar uşşâka süz ü sâz ü gülğul (Tülübaş, 2017: 104)

1.16. Kuş/ Fayr (a)/ Mürğ (f)/ Murgân(f):

Kuş sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde geçmektedir. Şeyhî'nin *Dîvân'ında* X/17 numaralı kaside beyitinde ve X/8, XXX/2, XXXIX/1, LXIV/4, LXXXVII/4, CIII/1 ve CLXIX/5 numaralı gazel beyitlerinde yer almaktadır.

17. gel bir teferrüc eyle nice rağs urur çenâr
kuşlar terennüm ile çü düzetdiler nağam (Biltekin, 2018: 42)

Kuş sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise yirmi sekiz defa geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 1574, 1823, 1844, 2111, 2330, 2368, 2648, 3188, 3387, 3869, 4999, 5166, 5413, 5687, 2610, 4320, 1678, 980, 2741, 4368, 4908, 1269, 98b/2807, 112a/3198, 4390, 1197, 926, 1608.

2368 nefes bağlandı uçdı **kuş** kafesden
boşaldı ol havâ ile hevesten (Tülübaş, 2017: 182)

Fayr sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında*, *Hüsrev ü Şîrin* ve *Harnâme* mesnevîsinde geçmektedir. Kuş anlamına gelen Arapça fayr sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* XIV/30 ve IX/26 numaralı kaside beyitleriyle IV/6-7, V/4-9 numaralı musammat beyitlerinde bulunmaktadır.

30. Ne toy durur ki toyurdı koğusu ni'metinüñ
Peri vü cinn ü melek vağş ü **fayr** u insânı (Biltekin, 2018: 51)

Fayr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3775 ve 6722 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3775 çeriden eyle tölmiş küh ü şağra
ki kalmamışdı vağş ü **fayra** me'vâ (Tülübaş, 2017: 286)

Fayr sözcüğü *Harnâme'de* dört numaralı beyitte geçmektedir.

4yir ü gök, 'arş u fers ü levh ü kalem
ins ü cin, vaşş u **ḫayr**, vücûd u 'adem (Kantar, 2018: 20)

Kuş anlamına gelen Farsça mürğ sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* I/3, II/9, XIII/7, V/4, IX/13 numaralı kaside beyitlerinde, LXI/9, LXXIX/6, LXXXI/3, CLXXVIII/4 numaralı gazel beyitlerinde ve I/7-1, II/6-1, II/6-3, IV/3-5 numaralı musammat beyitlerde geçmektedir.

13. başlamış sâzin düzüp her **mürğ** bir ḳavl-i ḡarîb
bu gazel bülbül dilinde nağme-i ser-ḫânîdür (Biltekin, 2018: 39)

Mürğ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3556, 4744, 5039, 5689, 4321, 4833, 5080, 5026, 2513, 4951, 2861, 5080, 5823, 2948, 2869, 4831, 4957, 98, 874, 5373, 6416, 6290, 776, 1800, 1617 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3556 nice buncılayın feryâd ü âhi
êder kim bile âġlâr **mürğ** ü mâhi (Tülübaş, 2017: 270)

Kuşlar anlamına gelen Farsça mürġân sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2882 numaralı beyitte yer almaktadır.

2882 muġannî bezme **murgân**-ı seḫer-ḫîz
kimüñ âhengi nerm ü kiminüñ tîz (Tülübaş, 2017: 220)

1.17. Nesr (a) /Uḳâb (a):

Kartal. Nesr sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 857, 5534 ve 2782 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5534 felekden tîri zaḫmınıñ 'ıḳâbı
bıraḫdı topraġa **nesr** ü '**uḳâbı** (Tülübaş, 2017: 415)

Uḳâb sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* XII/1 numaralı kaside beyitinde ve I/6-6 numaralı musammat beyitte bulunmaktadır.

1. bir dün ki per bıraḫmış idi beyza-i ḡurâb
tâvüs-ı çarḫ açmış idi seḫ-per-i '**uḳâb** (Biltekin, 2018: 45)

Uḳâb sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 1606, 5564, 875, 5534 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5564 özi beñzer ḫümâya atı '**uḳâba**
veyâ şîr üzre biner âftâba (Tülübaş, 2017: 417)

1.18. Ördek:

Ördek sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 2309 ve 3377 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

2309 ne deñlü dirilürse **ördek** ü ḳaz
taġılır çünki seḫ-bâz êde pervâz (Tülübaş, 2017: 178)

1.19. Selvâ (a):

Bıldırıcının büyüğü. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Selvâ sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* VII/20 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

20. hâl ü hatı bize 'ades ü sebzezârdur
minnet Halîl hânına **selvâ** nedür ya men (Biltekin, 2018: 35)

Selvâ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 3424 numaralı beyitte yer almaktadır.

3424 egerçi hân ola pür-menn ü **selvâ**
olur şerbet ilerü soñra helvâ (Tülübaş, 2017: 260)

1.20. Serçe:

Serçe sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Serçe sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/5-7 numaralı musammat beyitinde geçmektedir.

7. düşmen kıçına kaçmağıla kırtulam şanur
serçe niçeme tiz ise şâhın toğan yiter (Biltekin, 2018: 74)

Serçe sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4256 ve 6150 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

4256 dirîğâ **serçe** şayd eyler mi 'ankâ
sığar mı bardağa emvâc-ı deryâ (Tülübaş, 2017: 321)

1.21. Şâhbâz (f):

İri ve beyaz doğan cinsi olan bir kuş türü. Şâhbâz sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Şâhbâz sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/3 numaralı kaside beyitiyle CLXIII/1, XXXVI/7 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

1. hümâ-yı 'arş kadem mi urdı âstânumuza
ki **şâh-bâz**-ı sepid irdi âşiyânumuza (Biltekin, 2018: 174)

Şâhbâz sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1604, 3006 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

1604 meger görmüşdi düşünde bu râzı
ki elinden uçar bir **şâh-bâzı** (Tülübaş, 2017: 128)

1.22. Şâhın (f):

Şâhın sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân'da* hem de *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Şâhî'nin *Dîvân'ında* III/5-7 numaralı musammat beyitinde geçmektedir.

7. düşmen kıçına kaçmağıla kırtulam şanur
serçe niçeme tîz ise **şâhî'n** toğan yiter (Biltekin, 2018: 74)

Şâhî'nin *Hüsrev ü Şîrin'de* 1209, 2618, 2800, 2826, 3286, 3296, 3790, 5806, 1071 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

1209 ki şāvūr asa kıomışdı budağa
şikâr olmağ için **şâhî'n** tuzaga (Tülübaş, 2017: 99)

1.23. Fāvūs (a):

Tavus kuşu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân'da* hem de *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Fāvūs sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* II/2, XII/1 numaralı kaside beyitlerinde ve XXXVI/7, LXXII/6, XCIX/5, CLXIII/6 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

7. Fāvūs -i rûh mı çemen içinde perçemün
Yâ kıuds şâh-bâzi ki 'âlem-şikârdur (Biltekin, 2018: 106)

Fāvūs sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2841, 4739, 5322, 6000, 6510, 6530 (2), 6193, 91, 6530, 4738, 2839, 3011, 6070, 2842 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

6530 san uçmağdan gelür fāvūs-i rā'nā
degül **fāvūs** mâh-i serv-i bālā (Tülübaş, 2017: 487)

1.24. Tezerv (f):

Sülün. Tezerv sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* geçmektedir. Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin'de* 2940 ve 6285 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

2940 hırāmân oldu çün bustāna servi
figân êtdürdi kıumrı vü **tezervi** (Tülübaş, 2017: 224)

1.25. Tîhū (f):

Çil kuşu. Tîhū sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin'de* 5336 numaralı beyitte yer almaktadır.

5336 olurken şîr-i ner pençemde **tîhū**
revā mıdur beni avlaya âhū (Tülübaş, 2017: 400)

1.26. Toğan:

Doğan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân'da* hem de *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Toğan sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/5-7 numaralı musammat beyitlerde yer almaktadır.

7. düşmen kıçına kaçmağıla kırtulam şanur
serçe niçeme tîz ise şâhî'n **toğan** yiter (Biltekin, 2018: 74)

Toğan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 5166 ve 6823 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5166 ben ol kuş degülem kim edeler kayd
toğan şimurğı nite eyleye şayd (Tülübaş, 2017: 388)

1.27. Fütî (f):

Papağan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân'da* hem de *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Fütî sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* CIII/3, CLXXXVI/4 ve CLXXXVIII/6 numaralı gazel beyitlerinde yer almaktadır.

6. karga şekker kemüre yüriye **fütî** muhtâc
bülbüle cevr ü güle hâr zihî devr zihî (Biltekin, 2018: 188)

Fütî sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1758, 4233, 5353, 5688, 3541, 5813 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

4233 beni eyleme ol çannâza dem-sâz
ki olmaz zâğ ile **fütî** hem-âvâz (Tülübaş, 2017: 320)

2. Atlar

2.1. Aşkar (f):

Doru at. İran'ın mitolojik kahramanlarından Rüstem ve Behram'ın atları da bu adla anılmaktadır. İslâmi Dönem eserlerinde Hz. Ali'nin atının adının aşkar olarak kullanıldığı görülmektedir (Kaya, 2008: 87-88). Ayrıca *Hamzanâme* metinlerinde Hz. Hamza'nın atı için de aşkar ifadesi kullanılmıştır (Korkmaz, 2018: 50).

Aşkar sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* numaralı LXXII/7 gazel beyitinde yer almaktadır.

7. Rüstem-i nev-rüz aradan kaçsa tañ mı raşşevş
Âhamza-i bād-ı şitâ cün gurriş-i **aşkar** kılur (Biltekin, 2018: 125)

2.2. At:

At sözcüğü Şeyhî'nin hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

At sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* XV/26 ve IX/36 numaralı kaside beyitlerinde, CLXXX6, XLVII/4, XV/6 ve CXCIV/4 numaralı gazel beyitlerinde ve III/3-9 numaralı musammat beyitte yer almaktadır.

36. nice yüz sürmesün **atundan** düşen na'le felek
güşvâr-ı mâhî vü tâc-ı ser-i keyvânıdur (Biltekin, 2018: 40)

At sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* seksen dört yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 865, 898, 963, 1028, 1071, 1157, 1167, 1540, 1664, 1778, 1820, 1973, 2324, 2512, 2620, 2649, 2805, 3791, 4060, 4855, 5526, 6419, 6446, 6459, 6724, 651, 795, 1576, 1676, 1885, 2499, 3709, 3949, 4744, 4745, 2652, 4905, 56, 633, 650, 1491, 1573, 1667, 1689, 1823, 2157, 2514, 2629, 2786, 4777, 4853, 4860, 5217, 5564, 6031, 1306, 1744, 1888, 4747, 5111, 6601, 1633, 6239, 1866,

2524, 2749, 4854, 5222, 5530, 3706, 1769, 2819, 2809, 889, 5508, 1536, 1886, 2110, 2317, 904, 1767, 2398, 4857, 5257.

865 eger bir **at** gire kişt-zâre
ola hüşe bigi ıssı päre päre (Tülübaş, 2017: 77)

2.3. Cenib (a):

Yedek at. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Hüsrev ü Şîrin'de* tek bir yerde bulunmaktadır. Geçtiği beyit numarası 3706'dır.

3706 **cenib** atlar ki zerrîn-na'l idiler
sanasın kim serâser la'l idiler (Tülübaş, 2017: 281)

2.4. Ebrîş (a):

Alaca at. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Hüsrev ü Şîrin'de* tek bir yerde bulunmaktadır. Geçtiği beyit numarası 3869'dur.

3869 benem ol kuş ki kıldum kām ü nâ-kām
özüme sebzeden **ebrîşümi** dâm (Tülübaş, 2017: 293)

2.5. Feres (a):

Kısrak, at. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Hüsrev ü Şîrin'de* 95 numaralı beyitte bulunmaktadır.

95 ma'rifet yolında ol oldum sananlar müntehi
göre k'öñ menzildedür gitdükde altından **feres** (Tülübaş, 2017: 35)

2.6. Gülgün (f):

Gül renli at. Ayrıca bu at, Hümâ ve Hümâyun adlı mesnevîde Hümâ'nın efsanevi atlarından Şebdîz'in kardeşi olan atın da ismidir (Onay, 2000: 210-211).

Gülgün sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında sadece *Hüsrev ü Şîrin'de* bulunmaktadır. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 2111, 2112, 2113, 2156, 2647, 2821, 2827, 2983, 3283, 3284, 4613, 4737, 5157, 5168, 6031, 6036, 6046, 6067, 6462.

6046 bakınca añladı şāvürî şîrin
revân **gülgündan** indi ol nigârîñ (Tülübaş, 2017: 452)

2.7. Hınk (f):

Kır at. Bu sözcük Şeyhî'nin hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır. Hınk sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* 1/5-5 numaralı musammat beyitte yer almaktadır.

5. **hınk**-i sipihr merkebün olmağa cehd ider
mihriyle meh dañı yilişür ki olalar yidek (Biltekin, 2018: 64)

Hınk sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 50 ve 1777 numaralı beyitte geçmektedir.

50 geh asar güş-ı mâha 'akd-i pervîñ
geh urur **hınk**-ı çarha na'l-i zerrîn (Tülübaş, 2017: 32)

2.8. Kısraç:

Dişi at. Kısraç sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 1158 ve 1161 numaralı beyitlerde geçmektedir.

1161 gelür **kısraçlar** anda rağbet ile
sürinirler bu taşta şehvet ile (Tülübaş, 2017: 96)

2.9. Madyan (f):

Kısraç. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 1162 numaralı beyitte geçmektedir.

1162 erişür çünkü fermanı hudânuñ
yigilur biñde biri **madyanun** (Tülübaş, 2017: 96)

2.10. Rağş (f):

Gösterişli, güzel at. Bu sözcük Şeyhî'nin hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Rağş sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* LXXII/7 numaralı gazel beyitinde yer almaktadır.

7. Rüstem-i nev-rüz aradan kaçsa tañ mı **rağşveş**
Ħamza-i bād-ı şitâ çün gurriş-i aşkar kıılır (Biltekin, 2018: 125)

Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 692, 1567, 2114, 2098, 6036, 6067, 6462, 6463 numaralı beyitlerde geçmektedir.

6462 ne adım kim adardı **rağş**-i gülgün
nişâr eylerler idi dürr-i meknün (Tülübaş, 2017: 482)

2.11. Semend (f):

Çevik ve güzel at. Bu sözcük Şeyhî'nin hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Semend sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* V/4 numaralı kaside beyitiyle I/7-2 numaralı musammat beyitinde yer almaktadır.

2. her menzile ki sümm-i **semendüñ** şeref vire
ger ire mäh-ı nev yiri şaff-ı ni'âl ola (Biltekin, 2018: 65)

Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 1429, 2627, 6194 ve 5153 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

1429 **semend**-i bād-pāya çün ura zın
rikâbindan yel uğurlaya dizgin (Tülübaş, 2017: 115)

2.12. Şebdiz (f):

Karayağız at. Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrin'inde* bu atın özel bir yeri vardır. *Hüsrev'in* atının adı Şebdiz'dir. Eserde bu at, asil ve süratli oluşuyla ele alınmıştır. *Dîvân'da* ve *Harnâme'de* ise bu sözcük bulunmamaktadır.

Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 38 yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir. 3284, 4613, 4681, 5157, 5935, 6037, 6644, 963, 1078, 1164,

1544, 1616, 1675, 1815, 2072, 2110, 2522, 2647, 2827, 1585, 5168, 1080, 2113, 2561, 2649, 3790, 1537, 2802, 3491, 1804, 2618, 3283, 5548, 1474, 1565, 1607, 5974, 1487.

963 bir at olā naşibüñ adı **şebdiz**

k'ola yelden revân endjšeden tiz (Tülübaş, 2017: 82)

2.13. Fay:

At yavrusu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 1163 numaralı beyitte geçmektedir.

1163 çün ol toħmuñ erişe aşlı biden

toğar bir **tay** ki geçer yêlse yelden (Tülübaş, 2017: 96)

2.14. Tâzi (f):

Arap atı, hızlı at. Bu sözcük *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 616, 2398, 3350, 3947, 6011, 6446 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3350 ulağumda bilürem yoħdur ol baş

k'olam **tâzi** binenler ile yoldaş (Tülübaş, 2017: 255)

2.15. Tevsen (f):

Dik başlı at. Bu sözcük Şeyhî'nin hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Tevsen sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/5-2 numaralı musammat beyitte yer almaktadır.

2. ser-keşlik itmesün eyidüñ **tevsen**-i felek

sultân 'inâyeti aña ħablü'l-'inân yiter (Biltekin, 2018: 74)

Tevsen sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 5168 numaralı beyitte geçmektedir.

5168 eger şebdiz-i **tevsen** tiz-rekdür

bu gülgünüñ da ħüyı tünd-rekdür (Tülübaş, 2017: 388)

2.16. Ulağ:

Menzillerde posta hizmetleri için tahsis edilen atlara verilen isim. Ulağ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 616, 3350, 4707 numaralı beyitlerde geçmektedir.

4707 segirdür gerçi gitmekde **ulağum**

bilemezven ne yêrdedür ħurağum (Tülübaş, 2017: 354)

3. Yük Hayvanları

3.1. Deve:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Deve sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 1167, 4060, 6447, 6459, 1973, 6451 numaralı beyitlerde geçmektedir.

1167 **deve** kılan kayadan odı gül-şen
'aceb mi at éderse kıra taşdan (Tülübaş, 2017: 96)

3.2. Eşek:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Eşek sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 5332, 5149 ve 5047 numaralı beyitlerde geçmektedir.

5149 elümde nice âdemler **eşekdür**
öñümde sağar isem ay inekdür (Tülübaş, 2017: 387)
Eşek sözcüğü *Harnâme* mesnevîsinde 39, 62, 69, 73, 78, 81 (2), 89 (2), 95 (2), 109, 110 numaralı beyitlerde geçmektedir.

39 bir **eşek** varıdı za'f ü nizâr
yük elinden katı şikeste vü zâr (Kantar, 2018: 23)

3.3. Gür (f):

Yaban eşiği. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde bulunmaktadır.

Gür sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* CXCIII/4 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

4. iy Rüstem-i zamân nażar it âhuvâne kim
râm ola 'ışkuña kıoya Behrâm **gürını** (Biltekin, 2018: 190)

Gür sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3810 numaralı beyitte geçmektedir.

3810 belî behrâm-ı **gür** olsa dem-i zür
kıılır şayd anı âhırde kemîn gür (Tülübaş, 2017: 288)

3.4. Har (f):

Eşek. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında*, *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır. Har sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/24 numaralı kaside beyitinde yer almaktadır.

24. emîn ü 'âlim ü 'ârif dem-i Mesîh'e kıarın
fuzül u hâyif ü câhil düm-i **har**-ı Deccâl (Biltekin, 2018: 25)

Har sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 242, 482, 783, 3947, 3991 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3947 yorar çok tîz tâziyi gil ü seng
añul añul alur menzil **har**-i leng (Tülübaş, 2017: 298)

Har sözcüğü *Harnâme* mesnevîsinde 54, 61, 70, 79, 104, 111, 113, 115 numaralı beyitlerde geçmektedir.

54 **har**-ı miskîn ideriken seyrân
kıaldı görüp sıgırları hayrân (Kantar, 2018: 25)

3.5. **Ħımār (a):**

Eşek. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ının* yanı sıra *Hüsrev ü Şîrin* ve *Harnâme* mesnevîlerinde de yer almaktadır.

Ħımār sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* VII/28 numaralı kaside beyitinde yer almaktadır.

28. 'ilm ol degül ki ħaml ide âdem **Ħımār**vâr
geh vaz'-ı ħîle eyleye geh ħall-i şekl-i fen (Biltekin, 2018: 35)

Ħımār sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 594 numaralı beyitte geçmektedir.

594 şorarsañ yig görür ehl âdeminden
Ħımār âvâzesin 'ışa deminden (Tülübaş, 2017: 62)

Ħımār sözcüğü *Harnâme* mesnevîsinde 66 numaralı beyitte geçmektedir.

66 hoş nefesdür diyü vü ehl ü faşîh
ĥürmet eylerimiş **ĥımâr**-ı Mesîh (Kanar, 2018: 26)

3.6. **Ķatır:**

Kısrak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde dört ayrı yerde bulunmaktadır. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 1973, 6448, 1769, 6451.

1973 deve at ü **Ķatır** māl ü ĥazîne
üleşdürdi şehüñ nökerlerine (Tülübaş, 2017: 153)

3.7. **Merkeb (a):**

Eşek. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında*, *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Merkeb sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* I/5-5 numaralı musammat beyitte yer almaktadır.

5. ħnk-i sipihr **merkebüñ** olmağa ceħd ider
mihriyle meh dañı yilişür ki olalar yidek (Biltekin, 2018: 64)

Merkeb sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 8, 585, 962, 1066, 2073, 4111, 4153, 6630, 2153, 5391, 1542 ve 6618 numaralı beyitlerde geçmektedir.

8 yolum kühsâr u deryâ **merkebüm** leng
yörem ağıyâr u a'dâ mehrebüm teng (Tülübaş, 2017: 30)

Merkeb sözcüğü *Harnâme* mesnevîsinde 71 numaralı beyitte geçmektedir.

71 menzil-i mü'minîne rehbersin
merkeb-i sâlihüne mażharsın (Kanar, 2018: 26)

3.8. **Üştür (f):**

Deve. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Üştür sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* V/22 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

22. irdi nebât u ma'den ü hayvâna da'vetüñ
kim oldı şâhidüñ şecer ü **üştür** ü hâsâ (Biltekin, 2018: 29)

Üştür sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde 522 numaralı beyitte geçmektedir. Bu beyit *Dîvân'da* yer alan kaside beyitiyle aynıdır.

522 irdi nebât u ma'den ü hayvâna da'vetüñ
kim oldı şâhidüñ şecer ü **üştür** ü hâsâ (Tülübaş, 2017: 58)

4. Otçullar

4.1. Āhū (f):

Ceylan. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Āhū sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* XLVI/4, LXXXI/2, CXLVI/3, CLXVII/2 ve CCI/2 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

2. sünbülün şalduğça gül-berg üzre ol mâh-ı Hoten
şanki **āhū** deşt-i Çin üstine müşg-i ter şaçar (Biltekin, 2018: 130)

Āhū sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 920, 1044, 1151, 1423, 1572, 1674, 1800, 2619, 5336, 5965, 6554, 5081, 3244, 6189, 5155, 2590, 6197, 2851, 3013, 4390, 2042, 2734, 2830 numaralı beyitte geçmektedir.

5155 ne deñlü süst ise bu **āhū**-yı mest
buyursam çüst urur şîr-i nere dest (Tülübaş, 2017: 387)

4.2. Cedy (a):

Oğlak. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır. Cedy sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 6706 numaralı beyitte geçmektedir.

6706 yidinci gökde keyvân pertevîdür
ki anuñ **cedy** delv ile evidür (Tülübaş, 2017: 500)

4.3. Fil (a):

Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır. Fil sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* XV/26 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

26. ruñ tutarsañ piyâde yüriye şâh
fîl ü ferzîn n'olur çü süresin at (Biltekin, 2018: 54)

Fil sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3707, 3993, 4303, 5520, 6417, 3791 numaralı beyitte geçmektedir.

3707 kırılmışdı şehe çatır-ı hümayün
bir ulü **fîl** üzre fâl-ı meymün (Tülübaş, 2017: 281)

4.4. Gāv (f):

Öküz. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Gāv sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 242, 2831 ve 3991 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3991 olursañ **gāv** ü ħar bigi 'alef-ħār
bıçakda vü ağaçda ħalasın ħār (Tülübaş, 2017: 302)

4.5. Ġazāl (a)/ Ġazāle (a):

Geyik yavrusu. Ġazāl sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Ġazāl sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* III/35 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

35. ne şaydı geydi behāya ħabā-yı nîfe vaşak
ne buldı ħıldı dem-i ħuşki müşg-i nāfe **ġazāl** (Biltekin, 2018: 25)

Ġazāl sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2835, 1187 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2835 **ġazāl** olmuş gelür şemşir elinde
geyik tavşan yerine şîr elinde (Tülübaş, 2017: 216)

Ġazāle sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* ve *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır. Bu sözcük Şeyhî'nin *Dîvân'ında* CLXXI/6 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

6. şîrîñ degül mi her ġazeli Şeyhi'nüñ şehā
şîrāne medĥ ider çü bu gün ol **ġazāle(y)i** (Biltekin, 2018: 179)

Ġazāle sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1596, 3013, 3268, 5681, 5964 numaralı beyitlerde geçmektedir.

1596 bu otlakdan yayıñduñ iy **ġazale**
ne bilem ħankı şîr oldu ħavale (Tülübaş, 2017: 127)

4.6. Geyik:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Geyik sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1043, 1574, 1670, 2835, 2852, 3285 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2852 şaçıñdan kim şalar müşħin kemendi
geyik bağı bigi şîr oda yandı (Tülübaş, 2017: 218)

4.7. Güsfeñd (f):

Koyun. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Güsfeñd sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4699 numaralı beyitte geçmektedir.

4699 nigārā derd-mendem müstemendem
sipend oda bıçağa **güsfindem** (Tülübaş, 2017: 354)

4.8. Ħamel (a):

Kuzu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Ħamel sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de 2501, 3637, 3826, 6468, 6615, 6710 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3637 **hameldür** pençeme behrâmuñ işi
olur 'akreblîg ile dahı nişi (Tülübaş, 2017: 276)

4.9. İnek:

Dişi sığır. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

İnek sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de tek bir yerde 5149 numaralı beyitte geçmektedir.

5149 elümde nice âdemler eşekdür
öñümde sağar isem ay **inekdür** (Tülübaş, 2017: 387)

4.10. Keş (a):

Koç. Keş sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Keş sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de tek bir yerde 410 numaralı beyitte geçmektedir.

410 anuñ haqqı k'olup teslim-i fermân
fidâ kılduñ yérine **keş** kırbân (Tülübaş, 2017: 52)

4.11. Kergedan (f):

Gergedan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Kergedan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de tek bir yerde 325 numaralı beyitte geçmektedir.

4303 egerçi kıla beñzerdi bedende
yoğ idi zûrı fıl ü **kergedende** (Tülübaş, 2017: 325)

4.12. Koyun:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân*'ında hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Koyun sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân*'ında yer alan I/46, I/50, I/57, I/60, I/62 numaralı mesnevî beyitlerinde geçmektedir.

57. eyitdi bir **koyun** kaçup süriden
yayındı beyt-i mâl-i müslimînden (Biltekin, 2018: 59)

Koyun sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin*'de 758, 2340, 3547, 3904, 4060, 6420, 751, 761, 925, 747, 763 ve 2307 numaralı beyitlerde geçmektedir.

751 **koynuna** étdügiyçün 'adl ü ihşân
kelîm-ullâh olur çübân-ı insân (Tülübaş, 2017:71)

4.13. Maymûn (a):

Maymun. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Maymûn sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 6825 numaralı beyitte geçmektedir.

6825 diler kim işleye gördüğü hâli
anuñ nesnâs u **maymûndur** mişâli (Tülübaş, 2017:508)

4.14. Naħcîr (f):

Yaban keçisi, av hayvanı. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Naħcîr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* on üç farklı beyitte geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 1282, 1538, 2042, 2339, 2624, 2734, 2836, 3185, 3269, 3463, 5081, 5536, 6149.

3463 öküş zôr étdi şîrin-i cihân-gîr
ki şîrüñ pençesinden çıkdı **naħcîr** (Tülübaş, 2017:263)

4.15. Oğlağ:

Keçi yavrusu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Dîvân'ında* hem de *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Oğlağ sözcüğü Şeyhî'nin *Dîvân'ında* yer alan I/61 numaralı mesnevî beyitinde geçmektedir.

61. didi yiterse şâm içre bir **oğlağ**
kıyâmet şubhî benden sorısar Ĥağ (Biltekin, 2018: 59)

Oğlağ sözcüğü Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrin'de* tek bir yerde 762 numaralı beyitte geçmektedir. Bu beyit *Dîvân* beyitiyle aynıdır.

762 didi yiterse şâm içre bir **oğlağ**
kıyâmet şubhî benden sorısar Ĥağ (Tülübaş, 2017:71)

4.16. Öküz:

Erkek sığır. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Harnâme'de* yer almaktadır.

Öküz sözcüğü *Harnâme'de* 50, 74 ve 83 numaralı beyitlerde geçmektedir.

50 gördi otlakda yürür **öküzler**
odlu gözler ü gerlü göğüzler (Kanar, 2018: 24)

4.17. Şevr (a):

Boğa, öküz. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Şevr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3185 ve 3825 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

3185 şihâb étmege **şevr** ü cecdi naḥçır
benât-ün-na'ş yay ile atar tir (Tülübaş, 2017:242)

4.18. Sığır:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında hem *Hüsrev ü Şîrin'de* hem de *Harnâme'de* yer almaktadır.

Sığır sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4060 ve 6417 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

4060 deve at u koyun **sığır** firāvân
sürî ol ḥadde kim tolar beyābân (Tülübaş, 2017:307)

Sığır sözcüğü *Harnâme'de* 54 ve 78 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

54 ḥar-ı miskîn ideriken seyrân
ḳaldı görüp **sıgırları** ḥayrân (Kanar, 2018: 25)

4.19. Favar:

Davar, dört ayaklı çiftlik ve binek hayvalarına verilen genel ad. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde yer almaktadır.

Favar sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1009, 1770, 1771 ve 6254 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

1009 **favar** ü çârpâ cinsi kemâhî
sayılmaya sayıla mür ü mâhı (Tülübaş, 2017:85)

4.20. Foñuz:

Domuz. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Foñuz sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2358 numaralı beyitte bulunmaktadır.

2358 dâdi âbüy hey hey bu yaman ét
ne **foñuzdur** ki ḳaytarmaz tuman ét (Tülübaş, 2017:182)

Foñuz sözcüğü *Harnâme'de* 117 numaralı beyitte bulunmaktadır.

117 ger **foñuzlara** olmaya buyruḳ
ah gitdi kulaḡile ḳuyruḳ (Kanar, 2018: 31)

4.21. Žaby (a):

Geyik, karaca, gazâl denen hayvan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Žaby sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 467 numaralı beyitte bulunmaktadır.

467 çü ḥayvânda étدی da'vet âşikâre
êrürdi **žaby** ü mâr ü susmâre (Tülübaş, 2017: 55)

5. Yırtıcılar

5.1. Arslan:

Aslan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Arslan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 927, 1666, 1675, 2820, 3143, 3632, 1568, 2851, 1741 ve 3285 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

1568 ol ay bu şîre çün şîrâne bindi
gören sanur güneş **arslana** bindi (Tülübaş, 2017:125)

Arslan sözcüğü *Harnâme'de* 67 numaralı beyitte bulunmaktadır.

67 kurd korqarıdı kulağından
arslan ürkeridi çomağından (Kantar, 2018: 26)

5.2. Bebr (f):

Kaplan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Bebr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 876, 1535 ve 1563 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

1563 götürmiş saçları müşkin kemendi
bırakmağa peleng ü **bebre** bendi (Tülübaş, 2017:125)

5.3. Çetük:

Kedi. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Çetük sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 854 ve 926 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

854 pelenk isterdi mağlas pençesinden
çetük olurdı şîr işkencesinden (Tülübaş, 2017:76)

5.4. Dilkü:

Tilki. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Dilkü sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3199, 4126, 1741 ve 6510 numaralı beyitlerde bulunmaktadır.

1741 üşenür genç arslandan karı kırt
ki **dilkülere** uya isteye yurt (Tülübaş, 2017:137)

5.5. Esed (a):

Aslan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Esed sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1672 numaralı beyitte bulunmaktadır.

1672 san oldu şems burcı kavse mâil
haseddendür **esed** mâha muqâbil (Tülübaş, 2017:132)

5.6. Ğazanfer (a):

İri arslan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Ğazanfer sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2361 numaralı beyitte bulunmaktadır.

2361 anı bir lu'b ile men' etdi çöpün
ğazanfer bigi çöpân deste çöpin (Tülübaş, 2017:182)

5.7. Gürg (f):

Kurt. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Gürg sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4620 numaralı beyitte bulunmaktadır.

4620 bu kıyruqla cihân rübâhı bâzî
 nice biñ **gürg** ü şîre vèrdi bâzı (Tülübaş, 2017: 348)

5.8. İt:

Köpek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da*, *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

İt sözcüğü *Dîvân'da* CXXV/2, CXLVI/4, LXVI/4, LIII/5, XLIV/3 numaralı gazel beyitlerinde bulunmaktadır.

4. n'olaydı **it** bigi yüzüm süreydüm işigine
 velî gedâ nitesi pâdişâ yirine geçer (Biltekin, 2018: 122)

İt sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2358, 4706, 5939, 6119, 6607, 6632, 58 (2), 3342, 6598, 2317, 2682, 2707 ve 4708 numaralı beyitlerde geçmektedir.

4708 **itüñ** var yèr yüzinde cāy-gāhı
 nehengüñ ka'r-ı deryâdur penâhı (Tülübaş, 2017: 355)

İt sözcüğü *Harnâme'de* 47 numaralı beyitte bulunmaktadır.

47 arqasından alınsa palanı
 san ki **it** artuğıydı qalanı (Kanar, 2018: 24)

5.9. Kaplan:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Kaplan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4125 numaralı beyitte geçmektedir.

4125 ne kırd u **kaplanı** bu rûbe-i pîr
 biraqdı dâma daqdı bend ü zencîr (Tülübaş, 2017: 311)

5.10. Kırd/ Kurt:

Kırd sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da*, *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır. Kırd sözcüğü *Dîvân'da* I/46 numaralı mesnevî beyitinde geçmektedir.

46. şaқın kıyını dışından aç **kırduñ**
 ki baht otlağıñ ola taht yurduñ (Biltekin, 2018: 58)

Kırd sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4125, 4126 (2), 3188 numaralı beyitlerde geçmektedir.

4126 anındur dilkü 'ârif **kırd** 'âmî
 ki gözler **kırd** kıyruқ dilkü dâmı (Tülübaş, 2017: 311)

Hüsrev ü Şîrin'de bu hayvanın adının yazımı için kırt şeklinde de imla tercih edildiği tespit edilmiştir: 3199, 925, 1741, 2340, 747.

925 cihân ağlın edeli tapuñ yurt
selâm ü hîdmet eder koyuna **kırt** (Tülübaş, 2017: 80)

Kırd sözcüğü *Harnâme'de* 67 numaralı beyitte bulunmaktadır.

67 **kırd** korkarıdı kulağından
arslan ürkeridi çomağından (Kanar, 2018: 26)

5.11. Peleng (f):

Leopar, kaplan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Peleng sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 854, 876, 1535, 1563, 2619, 5535, 1075 ve 2735 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3379 **pelengi** pençeye olma igen mest
bilürsin bizde de şîrânedür dest (Tülübaş, 2017: 257)

5.12. Rübâh (f):

Tilki. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Rübâh sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 4620 numaralı beyitte geçmektedir.

4620 bu kıyruqla cihân **rübâhı** bâzı
nice biñ gürg ü şîre vèrdi bâzı (Tülübaş, 2017: 348)

Rübâh sözcüğü *Harnâme'de* 4620 numaralı beyitte geçmektedir.

111 yarmaru, inleyü iy pîr
har-i **rûbah** bigi pür tezvîr (Kanar, 2018:31)

5.13. Samûr (a):

Çok yumuşak ve ince tüyleri olan, postu için avlanan küçük hayvan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Samûr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1222 numaralı beyitte geçmektedir.

1222 seher çün tahta geçdi şâh-ı encüm
koyup kuhlı **samûrın** geydi kâkum (Tülübaş, 2017: 100)

5.14. Şîr (f):

Aslan. Şîr sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Şîr sözcüğü *Dîvân'da* CVI/2, LXXXV/7 numaralı gazel beyitlerinde, VI/4-3, IV/4-1 numaralı musammat beyitlerde ve I/5 numaralı mesnevî beyitinde geçmektedir.

2. ger âhuvâna kılsa kâraççınlarını çin
kahr ile nice **şîre** kaşandura kıan kaşuñ (Biltekin, 2018: 143)

Şîr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* altmış yerde geçmektedir. Geçtiği beyit numaraları şu şekildedir: 854, 1423, 1535, 2735, 2819, 2852, 3151, 4544, 4693, 5535, 5564, 5681, 6713, 705, 2734, 3271, 58, 1043, 2782, 3245, 4122, 5155, 5336, 3270, 1569, 3146, 1568, 3268, 4693, 4620, 5535, 6554, 3153, 3267, 926, 1669, 3463, 1568, 3300, 3379.

4544 yakınında serîrûñ düzdiler yêr
oturdu pençe urup yêre ol **şîr** (Tülübaş, 2017: 343)

5.15. Vaşak (f):

Vaşak sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Dîvân'da* yer almaktadır. Vaşak sözcüğü *Dîvân'da* III/35 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

35. ne şaydı geydi behâya qabâ-yı nife **vaşak**
ne buldı qıldı dem-i huşki müşg-i nâfe gâzâl (Biltekin, 2018: 25)

6. Sürüngenler

6.1. Efî (a):

Engerek yılanı. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Efî sözcüğü *Dîvân'da* LVII/4 numaralı gazel beyitinde ve III/34 numaralı kaside beyitinde geçmektedir.

34. 'aceb degül mi ki **efî** etinde var tiryâk
bu qamu zehr ile aña rîk-i âdemî qattâl (Biltekin, 2018: 25)

Efî sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3638 numaralı beyitte geçmektedir.

3638 degül 'akreb ger ola mâr-ı **efî**
zümürüddür gözine tāk-ı kısı (Tülübaş, 2017: 276)

6.2. İlan/Yılan:

Yılan. İlan sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. İlan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2378, 4901 ve 4926 numaralı beyitlerde geçmektedir.

4901 dēdi vü hasret ile sağdı sağı
ilan bigi dilinden yağdı ağı (Tülübaş, 2017: 369)

Yılan sözcüğü ise Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Dîvân'da* yer almaktadır. *Dîvân'da* CXCVIII/6 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

6. cevr itdügüme qalmasun uş öldürem dimiş
yaruğa girdüğine baq andan **yılan** dahı (Biltekin, 2018: 194)

6.3. Mâr (f):

Yılan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Mâr sözcüğü *Dîvân'da* LXXXV/4, CLVII/4, XC/4 numaralı gazel beyitlerinde ve VI/8, XIV/17 numaralı kaside beyitlerinde, VI/1-5, V/1-6 numaralı musammat beyitlerde ve I/4 numaralı mesnevî beyitinde geçmektedir.

6. şağın şoşar bu māl okudukları **mârdur**

kaç kim yudar 'asâ dinilen ejdehâyimiş (Biltekin, 2018: 79)

Mâr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 467, 483, 704, 610, 1618, 1784, 3638, 3693, 3702, 3846, 3867, 3950, 4004, 4463, 5211, ve 5388 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5388 kara gece midür bu yâ siyeḥ **mâr**

ğarañu dün mi yâ zeng-i ḥün-ḥâr (Tülübaş, 2017: 404)

6.4. Neheng (f):

Timsah. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Neheng sözcüğü *Dîvân'da* IV/1-2 numaralı musammat beyitte geçmektedir.

2. şan buldı na' sûretini toldı mühreler

yâ geldi baḥr şekline ortaya bir **neheng** (Biltekin, 2018: 75)

Neheng sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1075 ve 4708 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

4708 itüñ var yer yüzinde cây-gâhı

nehengüñ қа'ı-ı deryâdur penâhı (Tülübaş, 2017: 355)

6.5. Semender (f):

Uzun gövdeli, dört bacaklı, kuyruklu, kertenkeleye benzeyen bir sürüngen. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* geçmektedir. Semender sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 5153 numaralı beyitte yer almaktadır.

5153 çözersem bu kemendüñ kılca bendin

semender-vâr oda ata semendin (Tülübaş, 2017: 387)

6.6. Şû'ban (a):

Büyük yılan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* geçmektedir. Şû'ban sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 60 numaralı beyitte yer almaktadır.

60 geh éder 'âsiye **şû'ban** 'aşâyı

'aşâya yutdurur geh ejdeḥâyı (Tülübaş, 2017: 33)

6.7. Susmâr (f):

Kertenkele. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* geçmektedir. Susmâr sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 467 numaralı beyitte yer almaktadır.

467 çü ḥayvânda étdi da'vet aşikâre

érürdi ḫaby ü mâr ü **susmâre** (Tülübaş, 2017: 55)

7. Eklembacaklılar

7.1. 'Akrab (a):

Akrep; sıcak ve nemli yerlerde yaşayan, kıvrık ve kalkık kuyruğunda zehirli iğnesi olan bir tür böcek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

'Akrab sözcüğü *Dîvân'da* XLII/4 numaralı gazel beyitinde geçmektedir.

4. görelî zülfüñi kıddüñde bildüm
ki 'akrab mâh-ı tâbân menzîlidür (Biltekin, 2018: 109)

'Akrab sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 60 numaralı beyitte yer almaktadır.

3638 degül 'akrab ger ola mâr-ı efî
zümürüddür gözine tâk-ı kısı (Tülübaş, 2017: 276)

7.2. 'Ankebüt (a):

Örümcek, ince bir ağ örerek küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. 'Ankebüt sözcüğü *Dîvân'da* III/36 numaralı kaside beyitinde bulunmaktadır.

36. 'inâyetinden anuñ 'ankebütür nessâc
kerâmetinden anuñ kirm-i pîledür gazzâl (Biltekin, 2018: 25)

'Ankebüt sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 57 numaralı beyitte yer almaktadır.

57 geh éder 'ankebütü perde-dâr ol
geh éder hüdhüdi casûs-ı kâr ol (Tülübaş, 2017: 33)

7.3. Kırınca:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Kırınca sözcüğü *Dîvân'da* CIV/6 numaralı gazel beyitinde bulunmaktadır.

6. veh kim kemüz bu dehrüñ elinde kırincadan
kuvvet bağışlamağa Süleymânumuz gerek (Biltekin, 2018: 142)

Kırınca sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 927, 1128, 2674, 2965, 2923, 2707, 6729 ve 6730 (2) numaralı beyitlerde geçmektedir.

6729 degirmen taşı üzre bir kırınca
muhalif seyr kılsa ol dönince (Tülübaş, 2017: 501)

7.4. Kirm (f):

Kurtçuk. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Kirm sözcüğü *Dîvân'da* III/36 numaralı kaside beyitinde bulunmaktadır.

36. 'inâyetinden anuñ 'ankebütür nessâc
kerâmetinden anuñ kirm-i pîledür gazzâl (Biltekin, 2018: 25)

Kirm sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 6820 numaralı beyitlerde geçmektedir.

6820 kemi hayvânlaruñ **kirm** ü mekesdür
alur gider nitekim hâr u hasdur (Tülübaş, 2017: 508)

7.5. Meges (f):

Sinek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Meges sözcüğü *Dîvân'da* II/2, III/33 numaralı kaside beyitlerinde ve XXVIII/7, LXXXVII/5, XCIX/5, CXX/3, CIII/3 numaralı gazel beyitlerinde bulunmaktadır.

33. nebât kıanda bulur âb u hâk içinde şeker
meges ne resme kıalur zehr-i hâra ta'biye bal (Biltekin, 2018: 25)

Meges sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 91, 1282, 3345, 4193 ve 6721 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3345 ziyân étmez **meges** teng-i nebâta
çıkar kim müstaḥak geldi zekâta (Tülübaş, 2017: 254)

7.6. Mür (f):

Karınca. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Mür sözcüğü *Dîvân'da* XIV/17 numaralı kaside beyitinde ve XC/4, CXXVIII/3 ve XXXII/2 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

2. hattıñ ki çekdi hâtem-i yâḳûta dâyre
bir **mürdur** ki mühr-i Süleymân'a kıâsd ider (Biltekin, 2018: 103)

Mür sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 44, 483, 1009, 3693, 3846, 4122, 6150, 3551, 59 numaralı beyitlerde geçmektedir.

6150 Süleymân şavletine döymedi **mür**
degüldür serçe şımurğ ile hem-zür (Tülübaş, 2017: 460)

7.7. Mürçe (f):

Küçük karınca. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Mürçe sözcüğü *Dîvân'da* II/2 numaralı kaside beyitinde, I/3-4 numaralı musammat beyitte ve XXV/4 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

4. bakma aña ki **mürçeyem** 'âciz ü za'if
bahtımı gör ki taht-ı Süleymân'a irmişem (Biltekin, 2018: 62)

Mürçe sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 91 numaralı beyitte geçmektedir.

91 satvetüñüñ yeline biñ biñ süleymân **mürçe**
rahmetüñüñ hânına tãvüs-ı kıudsiler mekes (Tülübaş, 2017: 35)

7.8. Nahle (a):

Arı. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Dîvân'da* yer almaktadır. Nahle sözcüğü *Dîvân'da* I/4-8 numaralı musammat beyitte geçmektedir.

8. telh eylemege nişile nüşını düşmenüñ
zehr-âb içürdi nişesile **nañle**-i 'asel (Biltekin, 2018: 63)

7.9. Pervâne (f):

Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Pervâne sözcüğü *Dîvân'da* XII/22 numaralı kaside beyitinde, I/4-6 numaralı musammat beyitte ve XXXI/7, XLV/3, CXII/3, CXXXI/7, CLXIV/2, CLXV/5, CLXXXVII/5, LXXIX/1, CXCIV/2, CXXVI/7, CLXXXII/2, XXXIII/7 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

7. hûsnüñüñ tâbına Şeyhî ki muķâbil durıcaķ
şanasın şem' ile **pervâne** bir araya gelür (Biltekin, 2018: 103)

Pervâne sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1418, 2056, 2084, 3134, 3218, 4489, 4655, 4996, 5412, 5845, 6112, 4996, 458, 6191, 2737, 4713, 6395 numaralı beyitlerde geçmektedir.

5412 kılurken süz ile köynüklerin sâz
olur ol şem'a bir **pervâne** dem-sâz (Tülübaş, 2017: 406)

7.10. Peşse (f):

Sivrisinek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Peşse sözcüğü *Dîvân'da* LXXII/6 ve XXVIII/7 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

6. bâl-i tâvüs-ı bahârı dökdi 'anķâ-yı hevâ
göz qarardup zâğ u **peşse** şimdi uş aç per kılur (Biltekin, 2018: 125)

Peşse sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 6417 numaralı beyitte geçmektedir.

6417 nice şerh eğe âdem hişşesin dil
sıgır degdi sinege **peşseye** fîl (Tülübaş, 2017: 479)

7.11. Sinek:

Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adı. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Hüsrev ü Şîrin'de* ve *Harnâme'de* yer almaktadır.

Sinek sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 6417 numaralı beyitte geçmektedir.

6417 nice şerh eğe âdem hişşesin dil
sıgır degdi **sinege** peşseye fîl (Tülübaş, 2017: 479)

Sinek sözcüğü *Harnâme'de* 44 ve 46 numaralı beyitlerde geçmektedir.

44 tudağı sarķmış u düşmiş enek
yorılır arķasına ķonsa siñek (Kanar, 2018:24)

7.12. Zebür (f):

Eşek arısı. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Zebür sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2193 numaralı beyitte geçmektedir.

2193 cihân resminde hõd 'âdet hemîndür
ki geh **zebür** u gâhî engebîndür (Tülübaş, 2017: 169)

8. Suda Yaşayanlar**8.1. Balık:**

Balık sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 413, 6465, 6724 numaralı beyitte geçmektedir.

6465 ki şimdi ol yêrde dahı sağdan pür
balık puludur açça kum kayır dür (Tülübaş, 2017: 482)

8.2. Mâhî (f):

Balık. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Mâhî sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 1009, 1702, 1824, 2081, 3556, 3824, 4524, 5039, 5243, 5373, 5689, 6416 ve 6559 numaralı beyitlerde geçmektedir.

5039 yir ü gök ins ü cinn ü mürğ u **mâhî**
kamu tevîd-i zatınıñ güvâhı (Tülübaş, 2017: 379)

8.3. Semek (a):

Balık. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Semek sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 331 ve 1136 numaralı beyitlerde geçmektedir.

1136 bir ulu tag var idi ol yörede
semekde aslı vü uci semada (Tülübaş, 2017: 94)

9. Kemirgenler**9.1. Mûş (F):**

Fare, sıçan. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Mûş sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2374 ve 2375 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2375 ne enbân ger tarudur tolu enbâr
tamâmın yêr bu iki **mûş**-ı gaddar (Tülübaş, 2017: 183)

9.2. Favşan:

Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır. Favşan sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2835 ve 2158 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2835 gâzâl olmuş gelür şemşîr elinde
geyik **tavşan** yêrine şîr elinde (Tülübaş, 2017: 216)

10. Mitolojik ya da Dînî Niteliği Olanlar

10.1. 'Ankâ (A):

Uzun boyunlu, ismi olup cismi olmayan büyük bir kuştur. Bulunduğu yerdeki kuşları avlayarak batıya doğru uçtuğundan Anka-yı muğrib de denir. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

'Ankâ sözcüğü *Dîvân'da* CXVII/5 ve LXXII/6 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

5. ben ol hevâda uçaram ki zülfi dâmiyile
gelürse vaqtüme '**ankâları** şikâr iderem (Biltekin, 2018: 150)

'Ankâ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 2098, 4256, 5688, 6000 ve 4050 numaralı beyitlerde geçmektedir.

2098 meger ser-keşlik êtmîş rahş-ı tayyâr
anı '**ankâ** bigi êtmîş nâ-be-dîdâr (Tülübaş, 2017: 162)

10.2. Burâk (a):

Peygamberimizin miraçta bindiği binek. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Hüsrev ü Şîrin'de* 482 numaralı beyitte geçmektedir.

482 **burâkı** berķ-vâr alduķda menzil
ħar-i 'isâ 'aceb mi ķalsa der-gil (Tülübaş, 2017: 56)

10.3. Düldül (a):

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hz. Ali'ye verdiği beyaz at. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında yalnızca *Dîvân'da* yer almaktadır.

Düldül sözcüğü *Dîvân'da* CLXXII/5 ve LXXII/5 numaralı gazel beyitlerinde geçmektedir.

5. dil-bere ķullıķ bizlere lâyıķ
ħaydar'a ĥidmet **düldüle** düşdi (Biltekin, 2018: 180)

10.4. Ejdehâ/ Ejderhâ (f):

Ejderha, büyük efsanvi yılan. Ejdehâ sözcüğü Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Ejdehâ sözcüğü *Dîvân'da* I/4 numaralı gazel beyitinde ve V/1-6 numaralı musammat beyitte geçmektedir.

4. cādü gözün çü fitneye binüp atar ĥadeng
siħr ile ay olur yayı ķamçısı **ejdehâ** (Biltekin, 2018: 87)

Ejdehâ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* 3639, 3770, 2832, 5766, 6509, 60, 483, 2060, 3559, 5126 ve 2195 numaralı beyitlerde geçmektedir.

3559 binerdi dört ķanatlu bir havâyı
kuşanup iki dillü **ejdehâyı** (Tülübaş, 2017: 270)

Ejderhâ sözcüğü ise Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* geçmektedir.

Ejderhâ sözcüğü *Dîvân'da* I/4 numaralı mesnevî beyitinde geçmektedir.

4. ki Cem'den cân alupdur mâr-ı Daññâk
saña cân virür **ejderhâ**-yı eflâk (Biltekin, 2018: 56)

Ejderhâ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 704, 2329, 4128 ve 3999 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

2329 şaçar od dilden **ejderhâ**-yı nîze
kılur kıyruğı taşu rîze rîze (Tülübaş, 2017: 179)

10.5. Hümâ (a):

Başına konduğu kimseye mutluluk getirdiğine inanılan talih kuşu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Hümâ sözcüğü *Dîvân'da* XCIX/5, CLXII/1 ve CLXI/1 numaralı gazel beyitlerinde ve I/6-6 numaralı musammat beyitte geçmektedir.

1. yine neşim-i sa'âdet dem urdı cânumuza
ki uş **hümâ**-yı şeref kıondı âşiyânumuza (Biltekin, 2018: 173)

Hümâ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 1794, 2832, 3236, 3286, 4525, 5606, 5618, 3006, 1282, 2985, 6509, 2154, 4737, 5564, 5665, 3237, 4193, 5326 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

3006 **hümâ**-yı 'arş kıadem mi urdı âstâñumuza
ki şâh-bâz-ı sepîd êrdi âşiyânumuza (Tülübaş, 2017: 229)

10.6. Sî-mürğ (f):

Efsanevî zümrüd-ü anka kuşu. Bu sözcük Şeyhî'nin eserleri arasında *Dîvân'da* ve *Hüsrev ü Şîrin'de* yer almaktadır.

Sî-mürğ sözcüğü *Dîvân'da* CLXXXIX/3, XXVIII/7 numaralı gazel beyitlerinde ve II/6-3 numaralı musammat beyitinde geçmektedir.

3. ya'nî ki çü gördi zülf ü hâlün
sî-mürğ iken oldı mürğ-ı hâne (Biltekin, 2018: 69)

Sî-mürğ sözcüğü *Hüsrev ü Şîrin'de* ise 4833, 5080, 6150 ve 5166 numaralı beyitlerde yer almaktadır.

5166 ben ol kuş degülem kim êdeler kıayd
toğan **sîmurğ**ı nite eyleye şayd (Tülübaş, 2017: 388)

Sonuç

Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrin* ve *Harnâme* mesnevîleriyle *Dîvân*'ı üzerine yapılan çalışmada toplam 131 adet hayvan adının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu adların 39 tanesi Arapça kökenli, 55 tanesi Farsça kökenli, 37 tanesi ise Türkçe kökenlidir. Bazı hayvanlar için üç dildeki kullanımın da eserlerde mevcut olduğu görülmüştür: *gurâb* (a), *karğa*, *zağ* (f) vb.

Şeyhî'nin eserlerinde geçen hayvan adlarının 125'i gerçek hayvan adı iken geri kalan 6'sı ise dînî ya da mitolojik niteliktedir.

Eserlerde geçen gerçek nitelikteki hayvanlar için sınıflandırma çalışması yapılırken Türk kültüründe özel bir yeri olan atlar ve yük hayvanları için otçullar kategorisinden ayrı bir başlık açılmıştır. Bunların dışında kuşlar, yırtıcılar, sürüngenler, eklembacaklılar, suda yaşayanlar, kemirgenler gibi başlıklar oluşturulmuştur.

Kuşlar başlığının altında toplam 38 adet hayvan adı bulunmaktadır. Bu başlığın altında yer alan kuşların adları şu şekildedir: *'andelîb*, *bayğuş/baykuş*, *bâz*, *bülbül*, *dürrâc*, *ebâbil*, *fâhte*, *gurâb*, *gügercin/güvercin*, *hezâr*, *hezârân*, *horôs*, *hüdhüd*, *karğa*, *kaz*, *kebk*, *kebüter*, *keklik*, *kelâğ*, *kerkes*, *ķumrî*, *ķuş*, *mürğ*, *murgân*, *nesr*, *ördek*, *selvâ*, *serçe*, *şâhbâz/şehbâz*, *şâhin*, *'ukâb*, *tâvûs*, *tayr*, *tezerv*, *tîhû*, *toğan*, *tütî*, *zağ*.

Şeyhî'nin eserlerinde atlarla ilgili olarak 16 farklı adlandırma yapılmıştır. Atlar başlığı altında yer alan adlar şu şekildedir: *aşkar*, *at*, *cenib*, *ebriş*, *feres*, *gülgün*, *hînk*, *ķısrak*, *madyan*, *raħş*, *semend*, *şebdîz*, *tay*, *tâzi*, *tevsen*, *ulaķ*.

Yük hayvanları için oluşturulan başlığın altında toplam 8 adet hayvan bulunmaktadır: *deve*, *eşek*, *gür*, *har*, *hîmâr*, *ķatır*, *merkeb*, *üstür*.

Otçul hayvanlar kategorisinde 23 adet hayvan olduğu görülmektedir: *âhû*, *cedy*, *fil*, *gāv*, *ğazâl*, *ğazâle*, *geyik*, *güsferd*, *hamel*, *inek*, *kebs*, *kergeden*, *kiçi*, *koyun*, *maymun*, *naħçir*, *oğlaķ*, *öküz*, *şevr*, *sıgır*, *ķavar*, *toñuz*, *żaby*.

Yırtıcı hayvanlar başlığı altında toplam 15 hayvan bulunmaktadır: *arslan*, *bebr*, *ķetük*, *dilkü*, *esed*, *ğazanfer*, *gürg*, *it*, *ķaplan*, *ķurd/ķurt*, *peleng*, *rübâh*, *samür*, *şir*, *vaşak*.

Sürüngenler başlığı altında yer alan 8 hayvanın adı şu şekildedir: *efî*, *ilan*, *mâr*, *neheng*, *semender*, *sû'ban*, *susmâr*, *yılan*.

Eklembacaklılar kategorisinde 12 hayvan adı yer almaktadır: *'akreb*, *'ankebüt*, *ķarınca*, *kirm*, *meges*, *mür*, *mürçe*, *nahle*, *pervâne*, *peşşe*, *sinek*, *zenbür*.

Suda yaşayan canlılar kategorisinde 3 hayvan adı olduğu görülmektedir: *balık*, *mâhî*, *semek*.

Kemirgenler başlığı altında yer alan 2 hayvan adı ise şu şekildedir: *müş*, *tavşan*.

Gerçek hayvanların dışında mitolojik ya da dînî niteliği olan hayvanlar ise 6 adettir: *'Anķâ*, *burâķ*, *düldül*, *ejderhâ/ejdehâ*, *hümâ*, *sî-murg*.

Şeyhî'nin *Dîvân*'ında kullandığı gerçek hayvan adlarının sayısı 57'dir ve toplam 198 defa geçmektedir. Bu hayvanların adları ve kullanım sıklığı şu şekildedir: *Āhû* (5), *'akreb* (1), *'andelîb* (7), *'ankebüt* (1), *aşkar* (1), *at* (7), *bâz* (1), *bülbül*(40), *efî* (2), *fâhte* (1), *fil* (1), *ğazâl* (1), *ğazâle* (1), *gurâb* (1), *gür* (1), *har* (1), *hezâr* (2), *hîmâr* (1), *hînk* (1), *hüdhüd* (1), *it* (5), *karğa* (1), *ķarınca* (1), *kebüter* (1), *kirm* (1), *ķoyun* (5), *ķumrî* (2), *ķurd* (1), *ķuş* (8), *mâr* (8), *meges* (7), *merkeb* (1), *mür* (4), *mürçe* (3), *mürğ* (13), *nahle* (1), *neheng* (1), *oğlaķ* (1), *pervâne* (14), *peşşe* (2), *raħş* (1), *selvâ* (1), *semend* (2), *serçe*

(1), *şahin* (1), *şahbâz* (3), *şir* (5), *tāvūs* (6), *tayr* (4), *tevsen* (1), *toğan* (1), *tütî* (3), *uqâb* (2), *üştür* (1), *vaşak* (1), *ylan*(1), *zağ* (6).

Şeyhî'nin *Dîvân'ında* kullandığı mitolojik ya da dînî niteliği olan hayvanların sayısı ise 5'tir ve toplam 14 defa geçmektedir. Bu hayvanların adları ve kullanım sıklığı ise şu şekildedir: *Ankâ* (2), *düldül* (2), *ejderhâ* (1)/*ejdehâ* (2), *hümâ* (4), *şî-murg* (3).

Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde kullandığı gerçek hayvan adlarının sayısı 116'dır ve toplam 707 defa geçmektedir. Bu hayvanların adları ve kullanım sıklığı şu şekildedir: *Âhû* (23), *'akreb* (1), *'andelîb* (2), *'ankebût* (1), *arslan* (10), *at* (84), *balık* (3), *bayğuş* (2)/*baykuş* (1), *bâz* (6), *bebr* (3), *bülbül* (39), *cedy* (1), *cenib* (1), *çetük* (2), *deve* (6), *dilkü* (4), *dürrâc* (1), *ebâbil* (1), *ebriş* (1), *efî* (1), *esed* (1), *eşek* (3), *feres* (1), *fil* (6), *gāv* (3), *ğazâl* (2), *ğazâle* (5), *ğazanfer* (1), *geyik* (6), *güsferd* (1), *gür* (1), *gügercin* (2)/*güvercin* (1), *gülgün* (19), *gürg* (1), *hamel* (6), *har* (5), *hezâr* (3), *hezârân* (1), *hîmâr* (1), *hînk* (2), *horôs* (3), *hüdhüd* (2), *ilan* (3), *inek* (1), *it* (14), *kaplan* (1), *karğa* (3), *karınca* (9), *katır* (4), *kaz* (4), *kebk* (4), *kebş* (1), *kebüter* (2), *keklik* (3), *kelâğ* (1), *kergeden* (1), *kerkes* (4), *kısrak* (2), *kirm* (1), *koyun* (12), *kırmızı* (4), *kırd* (4)/*kurt* (5), *kuş* (28), *madyan* (1), *mâhî* (13), *mâr* (16), *maymün* (1), *megeş* (5), *merkeb* (12), *mür* (9), *mürçe* (1), *mürğ* (25), *murgân* (1), *müş* (2), *naħçir* (13), *neheng* (2), *nesr* (3), *oğlak* (1), *ördek* (2), *peleng* (8), *pervâne* (17), *peşşe* (1), *raħş* (8), *rübâh* (1), *samûr* (1), *selvâ* (1), *semek* (2), *semend* (4), *semender* (1), *serçe* (2), *şevr* (2), *sığır* (2), *sinek* (1), *sû'ban* (1), *susmâr* (1), *şahbâz* (2), *şahin* (9), *şebdiz* (38), *şir* (60), *tavar* (4), *taşvan* (2), *tāvūs* (15), *tay* (1), *tayr* (2), *tâzî* (6), *tevsen* (1), *tezerv* (2), *tîhû* (1), *toğan* (2), *toñuz* (1), *tütî* (6), *uqâb* (4), *ulağ* (3), *üştür* (1), *zaby* (1), *zağ* (5), *zenbûr* (1).

Şeyhî'nin *Hüsrev ü Şîrin* mesnevîsinde kullandığı mitolojik ya da dînî niteliği olan hayvanların sayısı ise 5'tir ve toplam 43 defa geçmektedir. Bu hayvanların adları ve kullanım sıklığı şu şekildedir: *Ankâ* (5), *burâk* (1), *ejderhâ* (4)/*ejdehâ* (11), *hümâ* (18), *şî-murg* (4).

Şeyhî'nin *Harnâme* mesnevîsinde kullandığı gerçek hayvan adlarının sayısı 14'tür ve toplam 38 defa geçmektedir. Bu hayvanların adları ve kullanım sıklığı ise şu şekildedir: *Arslan* (1), *eşek* (14), *har* (8), *hîmâr* (1), *it* (1), *karğa* (1), *kırd* (1), *merkeb* (1), *öküz* (3), *rübâh* (1), *sığır* (2), *siñek* (2), *tayr* (1), *toñuz* (1).

Şeyhî'nin eserlerinde kullanmış olduğu bazı hayvan adlarının bugün Türkiye Türkçesinde hiç değişmeden ya da çok az değişikliğe uğrayarak kullanıldığı görülmüştür: *Arslan*, *eşek*, *it*, *karğa*, *kırd*, *öküz*, *toñuz* vb.

Şeyhî'nin eserlerinde adlarını kullandığı hayvanlar eski dünya diye tabir edilen Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarında tanınan ve bilinen hayvanlardır. Afrika ve Hint yarımadalarında geniş yaşam alanlarına sahip olan *fil*, *arslan*, *kaplan* gibi hayvanlar Şeyhî'nin eserlerinde bulunmaktadır. Fakat; Amerika, Avustralya gibi uzak kıt'alarda yaşayan *hindi*, *karıncayiyen*, *bizon*, *lama*, *kanguru*, *koala* gibi çok sayıda hayvan türü henüz dönem itibariyle bilinmediğinden Şeyhî'nin eserlerinde görülmemektedir.

Oğuz boylarının Orta Asya bozkırlarından Anadolu coğrafyasına uzanan yaşam biçimlerinde hayvanlar her zaman çok önemli bir fonksiyona sahip olmuşlardır. Özellikle atların ve yük hayvanlarının sosyal hayatın içersinde ciddi bir role sahip olduğu bilinmektedir. Anadolu'da tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sürdüren Oğuz boyları için inek, koyun, keçi gibi hayvanlar ise temel gıda ihtiyaçlarının

karşılanmasından tutun da giyim kuşama kadar çok geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Ayrıca avcılık, Türkler için Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan geleneksel bir aktivite olarak nitelendirilebilir. Bunun yanısıra, Anadolu yaban hayatının içerisinde barındırdığı türler bakımından da 14 ve 15. yüzyıllarda günümüze oranla çok daha zengin olduğu düşünülmektedir. Böyle bir doğal çevre ve toplumsal yaşam biçimi içerisinde yetişen Şeyhî'nin eserlerinin hayvan adları bakımından zengin olması gayet tabii bir durumdur. Gençlik yıllarında İran'a tıp ve tasavvuf tahsili yapmak maksadıyla seyahat yapan Şeyhî'nin, yaban hayvanlarının bazılarını ilk kez yolculuk esnasında veya İran'da görmüş ya da duymuş olması da muhtemeldir. Tüm bunlar, şairin hayvanların da içerisinde bulunduğu zengin bir imge dünyasına sahip olmasına etki edebilecek unsurlardır.

Hüsrev ü Şîrin'de kullanılan hayvan adları ve çeşitliliğin *Dîvân* ve *Harnâme* metninde kullanılandan daha fazla olduğu görülmektedir. Şeyhî'nin bu mesnevîyi yeniden yorumlarken Farsça orijinal metnin müellifi Nizâmî'nin tesirinde kaldığını söyleyebiliriz. Nizâmî'nin *Hüsrev ü Şîrin* metninde de hayvan adlarını kullandığı görülmektedir. Gence şehrinde dünyaya gelen Nizâmî'nin her ne kadar Farsça yazsa da Türk kökenli bir şair olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Şeyhî'nin *Dîvân*'ı da hayvan adları bakımından zengindir. Fakat, *Dîvân* metninde adı geçen hayvanların diğer eserlerine nazaran daha çok sanat amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Özellikle teşbih amaçlı kullanım, beyitlere yansımıştır. *Dîvân* edebiyatı mazmunlarına uygun biçimde bazen aşkın bazen maşuğun bazen de rakibin ifade edilmesi hayvanlar üzerinden olmuştur. Tüm bu unsurlar Şeyhî'nin imge dünyasıyla bir araya gelince edebi açıdan zengin ifadelerin olduğu beyitler karşımıza çıkmaktadır.

Harnâme mesnevîsi ise Şeyhî'nin imge dünyasında hayvanların ne kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Kendisine tımar olarak verilen Tokuzlu köyüne giderken eski tımar sahipleri tarafından saldırıya uğrayan şair, başından geçenleri hayvanlar üzerinden alegorik bir dille anlatmıştır. Teşhis ve intak sanatının öne çıktığı 126 beyitlik bu hicviye, Türk edebiyatı için ilk fabl örneği olarak kabul edilmektedir.

Yapılan bu araştırma neticesinde Şeyhî'nin eserlerinde tespit edilen hayvanlarla ilgili söz varlığı, yapılacak benzer çalışmalarla birlikte hem dönemin söz varlığı ile ilgili araştırmalara hem de etimolojik çalışmalara katkı sunacaktır.

Kaynaklar

- Abik, D. (2009). "Kutadgu Bilig'de Hayvan Adları", *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, C33/1, 1-33.
- Aydoğanlar, E. (2012). "İrk Bitig'de Hayvan Adları ve Hayvanlarla İlişkili Kavramlar", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (1), 27-30.
- Bağırılı, R. (2014). "Akkoyunlu ve Karakoyunlu Hanedanlıklar Dönemi At ve Koç (Koyun) Figürlü Mezar Taşlarının Çağdaş Seramik Sanatı Açısından İncelenmesi", *Akdeniz Sanat Dergisi*, C-7, 13, 48-58.
- Biltekin, H. (2003). *Şeyhî Dîvânı, İnceleme- Tenkitli Metin- Dizin*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Biltekin, H. (2018). *Şeyhî Dîvânı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Buran, A. (1991). "Yunus'ta Hayvan Adları ve Fonksiyonları", *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*, 5 (2), 117-131.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Anahatları*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Durmuş, İ. (2002). "İskitlerin Kimliği", *Türkler, I.C., Yeni Türkiye Yayınları*, Ankara, 620-627.
- Gabain, A. (2007), *Eski Türkçenin Grameri*, Çev: M. Akalın, Ankara: TDK Yayınları.
- Gaddar, Z., Karpuz, Ö. (2012). "Süheyl ü Nevbahâr'da Kullanılan Hayvan Adları", *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 4, 58-83.
- Gökay, O. Ş. (1973). *Dedem Korkudum Kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Kanar, M. (2018). "Şeyhi'nin Harnâmesi Hakkında Bir Manzum Çeviri Denemesi", *Doğu Esintileri*, 8/1, 1-58.
- Kaya, B. (2008). *Dîvân Şiirinde At*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, A. (2018). *Hamzanâme- 20. Cilt*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Mert, O. (2007). Kazak Türkçesi'nde Hayvan Adlarıyla Kurulan Atasözleri. S. Şimşir, B. Aydoğan, (Ed.), *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Uluslararası Sempozyum Bildirileri içinde* (297-312). Almatı: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Onay, A. T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Rıdvanoglu, A. E. (2016). *Açıklamalı Dîvân-ı Hikmet*, İstanbul: Sağlam Yayımevi.
- Sami, Ş. (2004). *Kamus-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: Sanat Kitabevi.
- Tekin, T. (2008). *Orhon Yazıtları* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2017). *XI. Yüzyıl Türk Şiiri- Dîvânı Lügâti't-Türk'teki Manzum Parçalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1963). *Şeyhî ve Hüsrev ü Şîrîn'i*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Timurtaş, F. K. (1968). *Şeyhî-Hayatu ve Eserleri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Togan, Z. V. (1986). "Sakalar", III, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, (20), 28-32.
- Tülübaş, T. (2017). *Hüsrev ü Şîrîn, Metin-Dil Özellikleri- Gramatikal Dizin*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Türkçe Sözlük*. (2005). Ankara: TDK Yayınları.